

BERGROLLET

Nr 3 • 1958 • Årgång 9 • Pris 1:50 kr.
inkl. Trollungen

Herbert Georg Andersson

* den 22 juni 1920

† den 28 nov 1958

anställd vid CVA den 18 mars 1952

Plåtslagare på nitarverkstaden 18 mars 1952-2 okt 1954. Telemon-
tör på elsektionens service- och
montageavdelning sedan den 3
okt 1954. Andersson har tjänst-
gjort som arb förman där sedan
den 11 sept 1955.

Oskar Linus Ekman

* den 1 dec 1893

† den 1 nov 1958

anställd vid CVA den 18 maj
1946

Ekman var tidigare anställd vid
CVV sedan den 22 sept 1941.

Arb förman på elsektionens
elverkstad.

Omslagsbilden:

De två gåsvinnarna Gustaf Jacobsson
och Holger Oscarsson samt Per Jacobs-
son i Nils Holgerssons gestalt vaktar
noga den vilda gåsen.

Personaltidning för

Centrala Flygverkstaden och

FF Underhållsavdelning Förrådsbyrån

Arboga

BERGTROLLET

Redaktör:

John Eklöf

avd 642, tel. 190

Redaktionskommitté:

Hugo Dahlström, John Stéen,
Karl-Axel Jansson, K. O. Sundvall,
Gunnar Fried, Olle Winberg

**Bergtrollet
gratulerar**

CVA

60 år

4/3 James Otterbro pensionär

50 år

8/1 Evert Jansson avd 850

30/1 Tor Andrén avd 950

28/2 Sven Johansson avd 122

28/2 Carl Lindkvist avd 775

13/3 Hilding Nilsson avd 200

15/3 Alvar Pettersson avd 200

UHF

60 år

20/12 Paul Ericsson

50 år

21/12 Herman Fält

Till alla de många

enskilda, företag och organisationer,
som givit "Följ med oss"
sitt värdefulla stöd,
riktar Bergtrollet

ETT VARMT TACK!

CVA-are och UHF-are

Hjärtligt tack för Edra arbetsinsatser
under 1958

GOD HELG!

Otto Dahlin

Erik Nyberg

10 år vid CVA-UHF

10-årsjubilarer 1958 är följande CVA-are:

Namn och befattning 1958:

Stig Ahlgren, grov- o div-arbetare
Elis Aldén, tekniker
Anders Andersson, flygplanmontör
Arne Andersson, instrumentmakare
Bengt Andersson, ingbiträde
Herbert Andersson, tecknare
Hilmer Andersson, förrådsarbetare
Karl-Åke Andersson, eldare
Ove Andersson, nitare
Harry Arvidsson, instrumentmakare
Thure Asp, truckförare
Gertrud Asplund, kontorsbiträde
John Asplund, motormontör
Valter Augustsson, förrådsarbetare
Evald Axelsson, fräsare
Gösta Bjurhammar, driftingenjör
Erik Brewitz, ingbiträde
Gunnar Dahlström, motormontör
Karl-Erik Edbom, avsynare
Nils-Erik Enander, arb förman
Henry Enström, motormontör
Ivar Eriksson, bilreparatör
Karin Eriksson, städerska
Lennart Eriksson, grov- o div-arbetare
Rune Erlandsson, ingenjör
Einar Fallqvist, motormontör
Sven Flodström, avsynare
Henning Forslund, bitr ingenjör
Rune Hall, motormontör
Bo Hammarlund, 1. verkmästare
Anders Hammarstedt, verkstadsförman
Bengt Hjalmarsson, motormontör
Arvid Hjärpe, städare

Tore Holmqvist, motormontör
Gunnar Johansson, verkmästare
Gösta Johansson, instrumentmakare
Gösta Johansson, plåtslagare
Harry Johansson, motormontör
Bertil Jonsson, förrådsarbetare
Gunnar Jonsson, finmekaniker
Mauritz Jonsson, arb förman
Sten Johnsson, motormontör
Arne Kalling, motormontör
Folke Karlsson, motormontör
Hans Knutsson-Hall, driftingenjör
Gösta Kylbring, ingenjör
Vincent Liljekvist, motormontör
Birger Lingert, driftingenjör
Gösta Lundin, motormontör
Gunnar Merkén, verkstadsförman
Hugo Nilsson, eldare
Kjell Nilsson, radiomontör
Arne Norberg, driftingenjör
Olof Noréen, motormontör

Werner Olofsson, motormontör
John Persson, hjälpmontör
Stig Persson, avsynare
Alvar Pettersson, grov- o div-arbetare
Stig Pettersson, avsynare
Stig Pettersson, målare
Erik Rydh, instrumentmakare
Harry Severin, vapenmontör
Eric Sjöberg, instrumentmakare
Albert Sjöström, bitr ingenjör
Gustav Sköld, motormontör
Elis Strömquist, motormontör
Henning Sundell, motormontör
Gunder Swed, arb förman
Karl-Erik Svensson, motormontör
Sivert Söderberg, snickare
Alvar Söderholm, radiomontör
Sven Törnkvist, motormontör
Gösta Wellbäck, verktygsreparatör
Åke Zackrisson, bilreparatör
Georg Zetterlund, arb förman

1948 var ett av CVA goda uppsättningsår. CVA började att växa sig starkt. Som framgår av ovan har många stannat kvar och detta är lyckligt för CVA och, som jag hoppas, även för jubilarerna. Jag tackar dem alla för gjorda arbetsinsatser och önskar lycka till i fortsättningen.

När jag i Bergtrollet nr 3/1957 riktade mig till 10-åringarna 1957 råkade ett par fel smyga sig in. Jag kommer därför nu med ett senkommet tack till förman Elof Fransson och ing Henry Hedberg.

Det är med vemod vi vid CVA minnas att en av årets 10-årsjubilarer, verkstadsförman Olof Lundqvist, omkom genom olyckshändelse den 15 oktober 1958.

10-årsjubilarer 1958 är följande UHF-are:

Arnold Andersson, förrådsmästare
Rut Broman, kontorsbiträde
Britt Fagerström, kanslibiträde
Nils Forsman, förrådsarbetare
Eivor Genberger, 1. kansliskrivare
Axel Gustavsson, förrådsarbetare

Gösta Haglund, ingbiträde
Ulla Hermansson, kanslibiträde
Leif Johnsson, förrådsarbetare
Sten Julle, assistent
Lennart Carlsson, tekniker

Valdemar Carlsson, förrådsarbetare
Barbro Nordgren, kontorsbiträde
Karin Nyström, kontorist
Bengt Skärhammar, driftingenjör
Ragnar Svensson, förrådsarbetare

Antalet anställda vid UHF med 10 eller flera anställningsår bakom sig ökar och utgör i dag nära 50 procent av totalantalet anställda, en som jag tror ovanligt hög procent. Detta är lyckligt för företaget och tyder ju även på att personalen trivs med sitt arbete och känner samhörighet med företaget.

Sedan sist har förrådet knutits fastare till Underhållsavdelningen i Flygförvaltningen och i samband härmed har beteckningen Centrala flygmaterieförrådet utgått och ersatts av Underhållsavdelningen, Förrådsbyrån, (UHF). Detta som en liten parentes för att förklara orsaken till den ändrade förkortning, som här användes och inför vilken kanske någon ställer sig undrande.

Till alla jubilarer och även till övrig personal riktar jag varmt tack för Edra insatser under de gångna åren och hoppas jag att samma goda anda skall bli rådande i fortsättningen på UHF som alltid funnits vid CFA.

Chef för Kungl Östgöta flygflottilj är överste N-M von Arbin. Hans militära bana började i Kungl Flottan där han var fänrik då han 1935 började sin flygutbildning på Ljungbyhed. Efter tjänstgöring vid F 2 och F 1 kom han till flygstaben där han bl a var press-officer och samtidigt tjänstgjorde som lärare vid flygkrigshögskolan och sjökrigshögskolan. Flygattaché i London 1946-1950. Efter två års tjänstgöring vid F 13 blev han den 1/10 1952 chef för F 3.

Chefen för F 3, överste N.-M. von Arbin.

Vid presentationen av F 3 i övrigt har jag tvekat något om, vilka aspekter på ämnet, som jag bör stanna vid och vilka som bör behandlas mera summariskt. Organisationen är i princip lika på alla jakt- och attackflottiljer frånsett vissa jaktflottiljer, som har särskild stridsledningsorganisation. Eftersom normalflottiljens organisation och arbetsuppgifter är uttömmande redovisade i flygdir O Björnhagens artikel om F 1 i denna tidning nr 3 1957 bedömer jag det enbart tröttande för läsaren med ett upprepande. Vad F 1 har utöver normalflottiljen, men F 3 saknar, är emellertid Regoff 3 (stridsledningsregoff), flygtransportgrupp samt musikkår och motsvarande arbetsuppgifter.

Med hänsyn till att F 3 föregångare på Malmen delar äran med marinens flygväsende av att från grunden ha byggt upp vad som sedermera blev flygvapnet, synes de historiska aspekterna ligga närmast till för en presentation. Därutöver avser jag som hastigast beröra samarbetet med övriga flyginstitutioner i orten samt avslutningsvis omnämna de civila personalorganisationerna.

F 3 - ett modernt förband med gamla anor

Flottiljingenjören, fld Gunnar von Köhler

Historik.

F 3 ligger på Malmen i hjärtat av det bördiga Östergyllen vars söner där sedan 1500-talet har lärt sig krigets värv till fots eller till häst och nu sedan 1913 i luften. Det var nämligen i maj 1913 som Fälttelegrafkårens Flygavdelning först slog sig ned på Malmen efter att provisoriskt ha varit förlagt till Axvall mellan Skara och Skövde sedan hösten 1912.

1916 ändrades namnet till Fälttelegrafkårens Flygkompani, vanligen kallat Flygkompaniet och detta namn stod sig till 1/7 1926 då flyget blev ett självständigt vapenslag och Malmenflyget ombildades till 3. flygkåren.

1936 ändrades namn och organisation igen, nu i enlighet med 1936 års försvarsordning och har sedan dess hetat Kungl Östgöta flygflottilj, vilket namn vi får hoppas står sig även i fortsättningen.

Flygslag.

Det var inte bara namnen som ändrades. När arméns flygväsende startade, ärvde de sina arbetsuppgifter från ballongfararna. Verksamheten bestod då uteslutande i spaning varvid ända från början fotografering kom till användning. Inte förrän efter första världskri-

gets slut började man beväpna flygplanen och samtidigt utvecklades ett speciellt jaktflyg. Även vissa försök till bombfällning från spaningsplan utfördes.

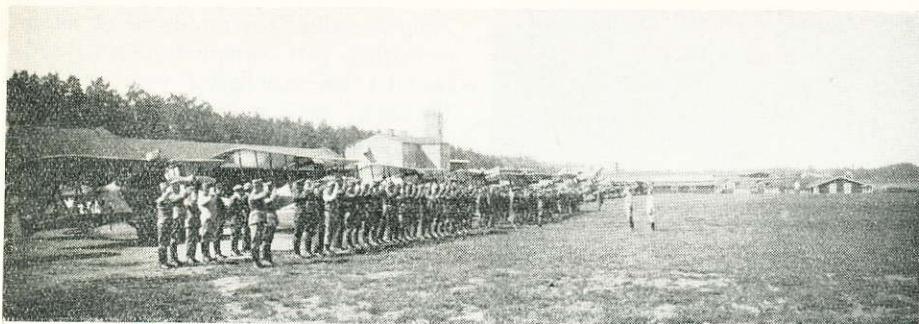
Fr o m 1920 uppdelades verksamheten på flygskola, spanarskola och jagarskola.

Enligt 1925 års försvarsordning skulle fem flygkårer sättas upp, varvid Malmen fick släppa till huvuddelen av den personal och materiel som skulle utgöra stommen i övriga förband - utom F 2 som rekryterades av marinens flygväsende. Tredje flygkåren som Malmenflyget därmed fick heta fick även nu armésamverkan som uppgift med spaning, jakt och bombfällning på programmet. Fr o m 1934 blev F 3 emellertid ett renodlat spaningsförband och förblev så till 1948 då flygslaget ändrades till jakt.

Den mera allsidiga utbildningen under 20- och 30-talen bestående i ögon- och fotospaning, artillerieldledning, kul-spruteskjutning och bombfällning m m, övergick under 40-talet på grund av teknikens utveckling till att bli ganska renodlad spaning. De stridsmässiga ambitionerna sträckte sig under denna tid till ett nödortfött självförsvar med kul-sprutor och lätta automatkanoner.

Det var så det började. "Biplanet".

Tredje flygkårens personal avlämnas vid kårens bildande den 1 juli 1926 av kapten A. Lundström till dess förste chef, major G. von Porat. I bakgrunden drontar framför vad som samtidigt blev CVM.

År 1948 bröt in med omändring till jaktflottilj, vilket för flygande personalen innebar helt ny karaktär på färdigheterna i luften och för underhålls-sidan, övergång till enhetlig flygplans-typ, vilket var en avgjord lättnad.

Om F 3 i samband med de för-bådade förbandsindragningarna skall förbli jakt eller övergå till attack är väl ännu icke klart.

Flygplanskavalkad.

Under de 45 år som flyg varit förlagt till Malmen har naturligtvis en mång-fald flygplanstyper passerat revy. Dessa bestod ofta i synnerhet i början av en-staka prototyper men många byggdes även i större eller mindre serier. Att göra en uttömmande redogörelse för alla dessa är icke möjligt inom ramen för denna artikel men de mest kända synes vara värda en hastig presentation.

Det började 1912 med två flygplan, "monoplanet", en Nieuport (70 hkr) som fortfarande finns - nu i F 3 museum - och "biplanet" en Bréguet (80 hkr). 1914 kom den första Albatrossen. Det var en tysk som lade den på rygg vid landning på Ladugårdsgården i Stockholm i juli 1914. Vid krigsutbrottet togs den i beslag och den blev sedan prototyp för en lång serie som gjorde tjänst till slutet av 20-talet.

1919 kom ing Sparman hit med Phoenix-jagaren och dronten, prototyperna till vad som under ca 10 år skulle komma att utgöra ryggraden i Sveriges landbaserade krigsflyg.

Tummelisan - välkänd för de flesta - konstruerad och byggd på Malmen, flögs första gången 1920 och sista gången i ordinarie tjänst den 10/1 1935. Ett sista kvarvarande exemplar i F 3 museum översågs sedermera och flögs vid flygvapnets 25-årsjubileum 1951.

1923 blev J23 färdig. Den var ett högvingat monoplan med 185 hkr. BMW-motor. Det var ett utomordentligt förnämligt flygplan, i mångt och mycket tio år före sin tid. Det vann bl a över det holländska Fokkerlaget

vid flygtävlingarna vid ILUG, Göteborg, 1923.

Fokkern, S6 och S6A, debuterade 1927 och den senare versionen, S6B, med My VI-motor, år 1934. Denna trotjänare hängde med ända till slutet av 1943. Den började 1942 bytas ut mot S17 efter att sedan 1940 ha

J29F under stationstjänst på 1. div platta.

kompletterats med S16, J11 och några B3:or. S17 kompletterades 1946 med S22 och dessa båda typer byttes i sin tur 1947 ut mot S18 och J9, som försågs med filmseriekameror. Dessa typer tillsammans med storken, S14, som kom redan 1938 var de sista typerna krigs-flygplan som F 3 hade som spanings-förband.

1948 blev F 3 jaktflottilj och fick då J22 som första flygplantyp, 1951 utbytt

mot J28A som ärvdes från F 13. 1953 kom J29A följt av J29B och E, var-efter vi som första flottilj våren 1955 fick J29F - till att börja med för ut-provning.

Det är sålunda en imponerande sam-ling flygplantyper som passerat revy på F 3 och dess föregångare och i svenska militärflygets historia är det endast ett ringa fåtal av landbaserade krigsflygplan som icke varit i förbands-tjänst på Malmen.

Byggnader.

Att vara en gammal flottilj med anor och traditioner är både på gott och ont. Den gamla lägermiljön lever på ett trivsamt sätt kvar i lägerhyddor och parkanläggningar.

Flygkompaniet höll på sin tid till där CVM nu ligger men av byggnaderna från den tiden återstår endast gamla kanslihuset.

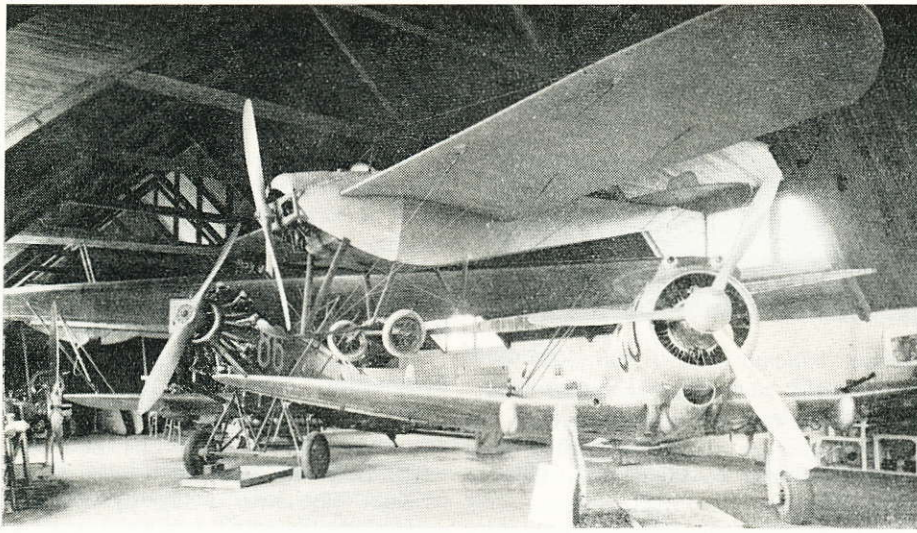
1926 övertog F 3 lägerbebyggelsen

vid flygfältets norra del. Successivt gallrades en del övertaliga byggnader bort och resten moderniserades och ut-gör nu förlägningsbaracker för mans-skap, gymnastiksal, sjukhus, officers-resp underofficersmässar, verkstäder, förråd och museum m m.

Man byggde rymligt förr och det har vi - vad gäller bl a expeditioner och förläggningar - glädje av nu i dessa trångboddhetens tider. Nödvändigheten

Gamla lägerbaracker, nu moderniserade till manskapsförläggningar.

Interiör av muséet. Fpl Nieuport, 19 och Fokker.

att utnyttja befintliga utrymmen har emellertid resulterat i att verkstäder och vissa förråd blivit utspridda så att arbetsledning och kommunikationer försämrats.

Den gamla bebyggelsen har successivt kompletterats. Sälunda byggdes bl a nya hangarer 1928, 1938 och 1942, nytt kanslihus 1941, beredskapsbyggnad 1946 m fl.

Ny flottiljverkstad byggdes 1942 men denna blev redan från början för liten därför att man felaktigt räknade med att närheten till CVM skulle onödiggöra större lokaler. Sedan flera år pågår emellertid en upprustning och på nyåret 1955 kunde en ny monteringshall av normalstorlek tagas i anspråk. Nästa vår räknar vi med att den gamla monteringshallen skall byggas om till verkstäder, förråd och kontor. När det blir klart kommer alla verkstäder under ett tak utom sådana för drivmedelsutrustning och fordon.

Muséet.

Många av läsarna har kanske hört talas om F 3 museum. Det var en av flottiljens tidigare chefer, överste H. Beckhammar, som tog initiativet och med utomordentligt biträde av förre flygförvaltaren och F 3-veteranen E. Jagardt, lagade att muséet kom till stånd.

Det är inrymt i en lägerhydda, som förutom en mängd motorer, vapen- och kameramateriel, instrument och radioapparater, säkerhets- och stationsmateriel hyser tio st flygplan, från det äldsta "monoplanet" Nieuport av år 1913 över Maccibåt, Albatross och Fokker m fl till S17B av 1942 års modell. Det modernaste föremål som f n finns är en av de två prototyperna till svenska krigsmaktens första robot (den andra finns på tekniska muséet i Stockholm). Denna lägerhydda är nu helt fylld. Ytterligare åtta flygplanstyper,

i andra lokaler eller utomhus, avsedda för museiändamål finns emellertid förvarade. En av dem - en B3:a - kommer väl aldrig inomhus, men de övriga räknar vi med att tillsammans med en del annan nyttillkommen materiel få in i en i samband med ombyggnaden av flottiljverkstaden ledig lägerhydda av samma typ som nuvarande museihyddan.

Muséet, som lär vara ganska unikt i världen, har blivit föremål för stort intresse och vi visar det gärna.

Grannar.

Närheten till CVM, FC och SAAB har vi glädje av då det gäller konsultationer, reservdelsanskaffning och i viss mån verkstadskapacitet. Speciellt har närheten till CVM varit värdefull de perioder - tyvärr alltför korta - då CVM varit huvudverkstad för vår flygmateriel. Vi har i gengäld fått lämna en tidvis ganska omfattande service till grannarna såsom snöröjning, utlåning av materiel, till FC verkstadskapacitet, till CVM och FC bilbesiktning och bilverkstadskapacitet. Denna ömsesidiga

Kraftiga kopparslagare

CVA utför en hel del arbeten åt civila beställare. Ett uppdrag, som krävde en del arrangemang utöver det vanliga, var tillverkningen av toroider för Skultunaverken.

Materialet utgjordes av 15 mm kopparslagplåt och den skulle ha en form i stil med en halv bilring. Arbetet utfördes i smedjan och för att kunna värma upp plåten måste man ta till extra gasbrännare. Det räckte inte heller med träklubbor av vanliga mått utan man använde s. k. fyrboxklubbor, när man gav plåten dess runda form.

hjälp har alltid baserat sig på ett utomordentligt gott samarbete. En allvarlig nackdel har emellertid varit att med flottiljens relativt låga löner - och utan möjlighet till ackordsarbete - konkurrera om arbetskraften, speciellt under den gångna tioåriga högkonjunktursperioden.

Personalföreningar.

Den civila personalens personalföreningar tillhör här liksom i flygvapnet i övrigt FCTF resp FCPF. De sorterar emellertid icke direkt under resp huvudorganisation utan utgör underavdelningar till större enheter omfattande även andra arbetsplatser i orten. Sålunda utgör FCTF F 3-sektion underavdelning till FCTF avd 72, Malmslätt, omfattande CVM, F 3, FC och FF personal på SAAB. F 3 personalklubb utgör en underavdelning till FCPF avd 12, Linköping, omfattande CVM, F3, FC, I 4, Lv 2 och T 1.

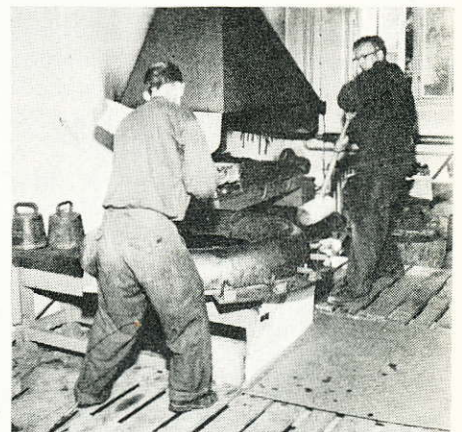

Trafikledare
E. Jones, ordf i
FCTF F3-sektion.

Flygmont A. Huitfeldt, ordf i F3
personalklubb.

Båda organisationerna är representerade i flottiljnämnden och personalklubben dessutom i företagsnämnden och skyddskommittén.

Arne Nordgren och Erik Antonsson
lägger tyngd i slagen.

Åkersborg och Slottsholmen

Styresman Otto Dahlin

I forna tider rustade sig varje betydande stad för försvar mot fiender från land och vatten. En del städer, t ex Visby, försåg sig med ringmur; andra byggde befästningar på viktiga och utsatta punkter och då främst vid tillfartsvägar och tillfartsleder. Många städer byggdes på avstånd från öppet vatten; detta som skydd mot sjöfarande fiender. För att möjliggöra sin egen sjöfart lades dock åtskilliga av städerna antingen långt in i smala vikar eller vid vattendrag på lämpligt avstånd från å- eller flodmynningen. Vid vikarnas yttre del eller vid vattendragsmynningen byggdes befästningar avsedda att hindra fientliga fartyg att närma sig städerna. Exempel på sådana städer är Söderköping med Ståkeborg, Gamleby med Stegeholm och Arboga med Åkersborg.

Det är om Åkersborg och om Slottsholmen, där borgen låg, som jag skall berätta.

Det är icke känt när Åkersborg byggdes och icke heller känt när den förstördes men vi vet var denna medeltidsborg låg och vi har rester av murar och vallar kvar. Platsen är enkel att finna. På generalstabens karta, skala 1:100000, är på slätten öster om Svartehäll och söder om Arbogaån markerad en kulle (200 m söder s i Asphäll). På denna är inritad ruinmärke. På den tid borgen byggdes och var i bruk låg kullen som en holme helt omgiven av vatten och sank svärgenomträngliga marker. Segelleden gick som nu norr om holmen, detta även under början av medeltiden, då Mälaren via ett sund mellan den plats där Ståholm nu ligger och Jägaråsens norra udde sträckte sig söderut ända till höjderna söder om nuvarande Arbogaån mellan Reutersberg och den i söder-norr gående rullstensåsen genom Kungsör. I våra dagar är Slottsholmen helt omgiven av åkrar.

I hävderna finner man olika namn på borgen: Arboga slott, Åkersborg, Hög-valla.

I det följande skall jag först återge något av vad krönikeskrivare och fornforskare skrivit och därefter skall jag berätta om Slottsholmen och ruinen i våra dagar, alltså år 1958.

Krönikeskrivare och fornforskare.

1. *Jacob Benj. Lohman* skriver i sin år 1737 utgivna Arboga Känning om Arboga slott och Slottsholmen. Sitt mesta vetande om "slottets" historia har han, enligt egen uppgift, från "S. Cancellie-Rådet Palmiskiölds" efterlämnade anteckningar. Lohman citerar bl a följande:

"Uti Arboga åån har ett Slott varit belägit, straxt ofwan Kongsöhr, som förmenes hafwa varit ett af Westeråhs Biskops slott, som år 1527 återkallades under Kronan och sedan nederrefs; om thet icke är äldre och

hafwer blifwit förr ödelagt, emedan stora ekar stå nu emellan murarna upväxte, af 3 eller 400 års ålder. Detta Slott hafwer varit med fyra grafwar åt Landsidan befäst, som än klarliga synas. Somliga mena thet varit Åkers Borg, som omtalas uti Historierna."

Lohman anser emellertid Palmiskiölds uppgift om biskoparna i Västerås icke vara riktig "emedan Westerås Biskop aldrig haft på södra sidan om åån något att göra för än 1545, utom Strängnäs". Före 1545 gick gränsen mellan Västerås och Strängnäs stift i Arbogaån.

Lohman skriver vidare:

"At thetta Slott är temmeliga gammalt och til Stadens beskydd upført, wisas dels af then ena ingång till til Slottet ifrån lands-sidan, hwarest på päl-verke en sten-lagd gata gjorder är genom moras, men nu så nedsunken, at gräs thär, som på andra

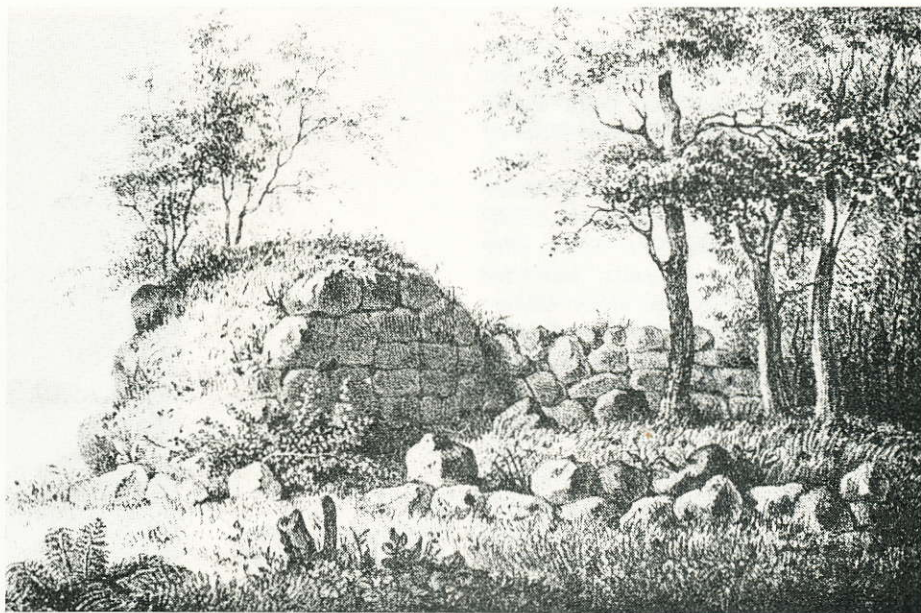

Bild 1. Åkersborg. Teckning från tidskriften Runa år 1842.

ängar, slås och bärgas; dels efterthen wägen går Wäst-Söder och wetter just åt Staden, ther han kunnat lindrigare gjorts ända Öst-Söder ut. Af hwilket fölgier, thet Slottet ifrån Staden både til lands och sjöss kunde altid hafwa sin undsättning. Thär grafwen, som ännu temmeliga bred och diup är, afskar wägen, war tå en bro, som vid nödfall kunde borttagas."

Av Palmskiöld och Lohman erhålles inga säkra uppgifter om borgens vare sig namn, ålder eller öden.

2. Olof Grau berättar i sin år 1754 utgivna "Beskrifning öfwer Wästmanland" att konung Magnus Ericsson, som regerade år 1346 ofta uppehöll sig på Åkersborg.

3. Balzar von Platen den kände kanalbyggaren, undersökte utöver Hjälmare kanal även Arbogaån mellan Grafudden och Kungsör. I sitt underdåniga yttrande, daterat den 29 januari 1816 skriver han bl a:

"Den (Arbogaån) har öfwer allt fullt djup, utom ett ställe, beläget straxt nedanför det år 1434 förstörda Åkersborg eller Högwalla, och mitt för på norra stranden belägna byn Asphäll, der någon, som det synes, temmelig lätt upprensning torde göra tillfyllest."

Årtalet 1434 som tid för förstörandet sammanhänger säkerligen med att Engelbrekt under befrielsekriget 1434 intog ett fäste Högwalla efter det han erövrat och förstört fästet Köpings Hus. Men att Högwalla och Åkersborg är samma fäste, är icke med säkerhet känt.

4. Richard Dybeck skriver år 1842 i den av honom utgivna Runa, "En skrift för fäderneslandets fornvänner", en artikel om "Antiqvariska utvandringar i Westmanland" och där bl a om ruinen Åkersborg. Bild 1 är hämtad från denna artikel.

Borgens historia har Dybeck hämtat från Palmskiöld och Lohman. På en "Charta över Kungsöhrs södra Ladugård" av år 1696 fann Dybeck följande anteckning:

"Slottzholmen, Een af forna tijder omgräfwän och nu kringfluten Hollma, uppå hvilken ett Slott eller Kungshus tillförende stätt, hwarefter ännu Rum och Rudera effter Murarna finnas. Varandes på denna Hollmen nedan för sjelfva Slottz-Backen och mellan Slogzhollmarna, en slät platz, som nu till slog brukas; består af små-starrbotten."

Av intresse är Dybecks skildring av ett besök på Slottsholmen. Han gick ombord på en "skral öka" vid färjestaden i Kungsör och gick i land på Slottsholmens norra sida. Han fann ruinen vara en av de vackraste i trakten och skriver bl a:

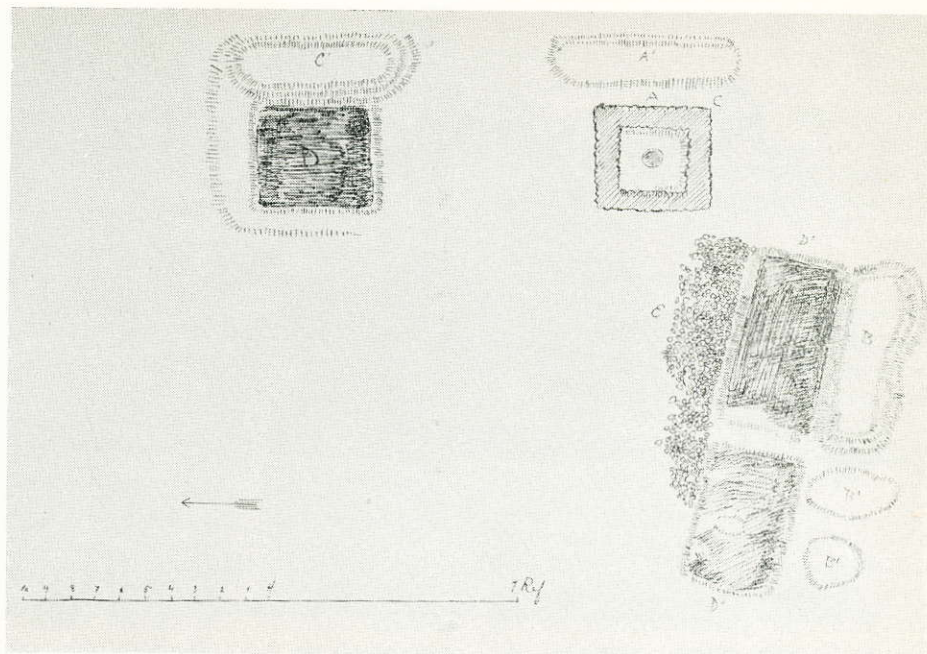

Bild 2. Hermelins skiss av Åkersborg.

"Muren röjer tydligen medeltiden. Den består, såsom vi nämnt, af grof, ohuggen gråsten, sammanfogad medelst murbruk, i hvilket smärre stycken af tegel äro inpackade. Inuti fyrkanten är ett tjockt lager af sådana tegelstycken, blandadt med svart mylla och kalkband. Vi slute här af att den öfre delen av byggnaden består af tegel."

Dybeck berör även alternativet att anläggningen aldrig blivit fullbordad men har ej funnit bevis härför.

5. Olof Hermelin skriver i "Allmän beskrivning över Kung Karls socken" om "ruinen efter den medeltidsborg som finnes å Svarthälls ägor". Beskrivningen som är otryckt har jag fått del av genom tillmötesgående av Kungsörs Hembygdsförening. Den är från slutet av 1800-talet. Hermelin har undersökt

Slottsholmen. Skissen bild 2 är hämtad från hans beskrivning. AC är ruinen efter tornet. På de plana ytorna vid D, D' och D'' anser han icke att några byggnader stått. Stenarna vid E anser han blivit ditförda för att användas vid uppförande av grund för byggnad eller byggnader på D', D''. Hamilton anser att befästningarna på Slottsholmen aldrig blivit färdiga. Endast tornet har "mähända varit beboeligt".

6. G Bergström ägnar i sin år 1892 utgivna Arboga Krönika endast några rader åt Åkersborg. Han betonar att dess läge vid stridaste stället av Arbogaån synes vara valt med avsikt att mota fartyg som ämnat sig upp till Arboga. Säggen, omtalar han, lägger förstörandet till drottning Margaretas tid; alltså till omkring 1400. Bergström nämner även en år 1892 ut-

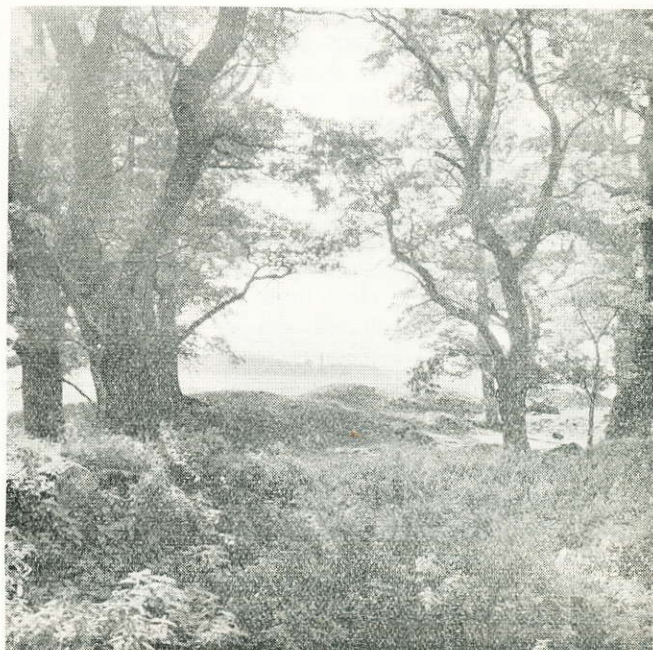

Bild 3. Vallarna på Slottsholmens sydvästra del, sedda från ruinen. (Foto: Eric Persson.)

kommen fransk bok av Comtesse Flavigny om Birgitta, där dennas vistelse på Åkersborg vid Arboga är nämnd. Författarinnan har idkat arkivstudier i Sverige men Bergström påpekar dock att bevis i urkunder saknas.

Slottsholmen och Åkersborg år 1958.

Från Kungsörsvägen mellan Svarthäll och Sandskogsbacken syns Slottsholmen väl; på sommaren ligger den med sina ekar som en grönskande oas i de stora plana åkerfälten. På en åkerväg från Sandskogsbacken går det lätt att komma dit. Det första man ser då man närmar sig från söder (Rubrikbilden) är vallarna på sydvästsidan. De är väl markerade i terrängen, men inte så att en klar blick av det forna vallsystemet erhålles. (Bild 3.)

Inga spår av den forna tillfartsvägen från Svarthällssidan har jag kunnat upptäcka. Kring holmen ser man "sättningar" i marken som sannolikt markerar de vallgravar på holmens västra, södra och östra sidor som enligt en karta i Kungsörs Hembygdsförenings Museum, en gång funnits. (Se ovan, Lohman.) Har kanske befästningsvallar använts för igenfyllning av vallgravar?

Ruinen som är mycket förfallen, ligger på holmens sydöstra del. Det är huvudsakligen rester av borgtornets södra och östra grundmurar som finnes kvar. (Bilder 4 och 5.) Tornet har haft yttermåtten ca 12x13,5 meter och väggarna en tjocklek av ca 2,9 meter. Ruinens murrester har på södra sidan en höjd av ca 3 meter över marken. Inga spår efter port eller gluggar synes. Bland nedrasade gråstenar finner man medeltida tegel. Mycket sten torde ha bortförts från ruinen och enligt Dybeck har detta skett då Gustav Vasa började bygga ett nytt slott och fäste i Kungsör (nuvarande Kungsudden).

*Bild 4.
Åkersborg. Ruinen
sedd från samma
sida som på bild 1.
(Foto: Eric
Persson.)*

*Bild 5.
Ruinen sedd från
sydost. (Foto:
Eric Persson.)*

Utanför tornets västra sida finns en mängd på marken liggande stenar tydande på att här kan ha funnits eller avsetts att byggas ytterligare byggnader.

På holmens norra del, alltså på åsidan, går berget i dagen på stor yta. Norr om ruinen är den på bild 2 visade fyrkantiga gropen D tydligt synbar. Det är svårt att släppa tanken på att avsikten en gång varit att här bygga ytterligare ett torn. Hela holmen är täckt med ett mäktigt ekbestånd. Den största eken står i nordöstra delen (Rubrikbilden längst till höger) och uppgår stamomkretsen i bröst höjd till 6 meter. Troligen stå åtskilliga av de ekar kvar som av Palmskiöld i början på 1700-talet bedömdes ha en ålder av 3-400 år. Det är ej uteslutet att åtminstone den ovannämnda största eken spirade under medeltiden då Åkersborg stod som ett fäste för Arbogas försvar.

Sammanfattning.

Åkersborgs ålder, utseende och öden genom tiderna är okända. Inte ens ursprungliga namnet är med säkerhet känt. Här finns vita fläckar för arkivforskare.

Bild 6. Fellingsbrokastalen

De kvarvarande resterna av borgruinen tyder på att kärnan varit en kraftig tornbyggnad (kastal). Troligt är att denna haft ett utseende liknande Fellingsbrokastalen (Bild 6), vars övre krön, där försvararna hade sin plats, dock nu är borta och ersatt med skyddstak.

Huruvida ytterligare byggnader (sten eller trä) stått på Slottsholmen har hittills icke med säkerhet kunnat påvisas. Troligt är att i någon form bostäder, förråd, stallar m m funnits. Troligt är även att utbyggnad av befästningen varit planerad och påbörjad men att dessa arbeten av någon anledning aldrig slutförts.

En utgrävning skulle säkert lämna svar på många frågor, men tills sådan kan ske borde ruinen skyddas mot vidare förfall. Jag hoppas även att det ståtliga ekbeståndet bevaras.

Mata Hari

En kort sammanfattning av den underbart sköna och behagfulla men vidlyftiga kvinnans leverne och livsöde, byggd på H R Berndorffs "Spionage".

Margaretha Zelle var en sällsynt vacker köpmandotter från Nederländerna med exotiskt påbrå på fädernet. Hon blev år 1895 bortgift vid 15 års ålder till en kapten i holländska armén vid en bröllofsfest som lät tala om sig i hela landet. Den unga bruden var den vackraste flicka man någonsin sett i holländska societeten och vid hovet, där hon blev presenterad.

Det blir snart gnissel inom äktenskapet, och den unga frun blir mycket illa behandlad av sin make. Då lönen icke räcker till driver han henne ut på gatan för att skaffa pengar. Hon lyckas därmed under natten. Sedan lämnar hon sin make. Hon tar sin lilla dotter med sig och flyttar till sina föräldrar. Detta blir icke särskilt roande, och driven av livshunger och njutningsbe-

gär "lånar" hon sin faders kassa och reser i hemlighet till Paris.

Där träffar hon en gatflicka, som tycker att Margaretha är alltför ung och vacker för att behöva leva på gatan. För tre frances visas Margaretha ett hus, där hon efter noggrann granskning blir mottagen och visas in i ett präktigt men smaklöst rum, där en stor bred säng är nära nog den enda möblen. Här lever och bor hon under sommaren. När vintern kommer lämnar hon bordellen och blir kurtisan till en rik industridkare. Han lämnar maka och barn och hänger sig helt åt den sköna Margaretha, som nu lever i lyx och överflöd - för en kort tid. Hennes gode vän har slösat bort sin förmögenhet, förfalskat växlar och blivit helt ruinerad för hennes skull och blir häktad.

Margaretha finner på nya utvägar. Hon inbjuder på kort sina gamla vänner från bättre familjer, kända orientvänner m fl till orientalernas helgedom, där en indisk danserska skulle utföra tempeldanser. Danserskans namn lyste i röda bokstäver på svart botten och var - Mata Hari. Att det var Margaretha Zelle, som dölde sig bakom namnet lyckades hon hemlighålla in i det sista.

Hon gjorde fullständig succé, presskritiken var överväldigande och Mata Haris namn flög över världen. Ingen forskade efter hennes förgångna; alla var övertygade om att den gudabenedade konstnärinnan här börjat sin bana. Den ena triumfen följde på den andra, och teatrarne i Paris formligen slås om henne och överbjuder varandra. Detta utspelades hösten 1905. På den stora framgången i Paris följde framgångsrika gästspelsresor i Europas huvudstäder.

Efter ett framgångsrikt uppträdande i Paris uppvaktades hon utanför sin loge av en lång elegant herre - markis Pierre de Montessac - som hon inte kunde motstå.

Han var en av stjärnorna på nattliga Paris himmel och var vän och förtrogen med alla rika och högadliga officerare. - Vem mannen var bekymrade man sig föga för då. Först 1927 avslöjar han sig själv i en bok som en stor förbrytare. Han behärskade ryska, tyska, engelska och franska så väl, att man inte visste vilket som var hans modersmål, och hette Netley Lucas. Han vistades ej ständigt i Paris utan gav gästroller i en hel del övriga länder.

När han i juli 1914 återkommer från en av dessa resor, säljer Mata Hari sin luxuösa villa och praktfulla bohag och försvinner plötsligt från Paris. De första dagarna i augusti uppträder hon på en av Berlins största varietéer. Efter några

Mata Hari använde sin kvinnliga charm som lockbete.

dagar är hon försvunnen därifrån och i hennes sällskap har hon endast en diskret herre och de säger varandra, att deras vägar skiljas i Amsterdam.

Efter några dagar hälsas markisen åter till Paris med stormande glädje. Han lyckas snart bli anställd vid franska flygvapnet, och blir efter kort utbildning officer. I sin senare avslöjande bok säger han att "han inskränkte sig till att snappa upp nyheter som kunna vara till nytta för Tyskland".

Mata Hari lever till en början ett tillbakadraget liv i Amsterdam, men uppenbarar sig snart i Paris och har dessförinnan besökt London några gånger.

Engelsmännen börjar nu misstänka henne för spionage och skuggar henne mycket noga.

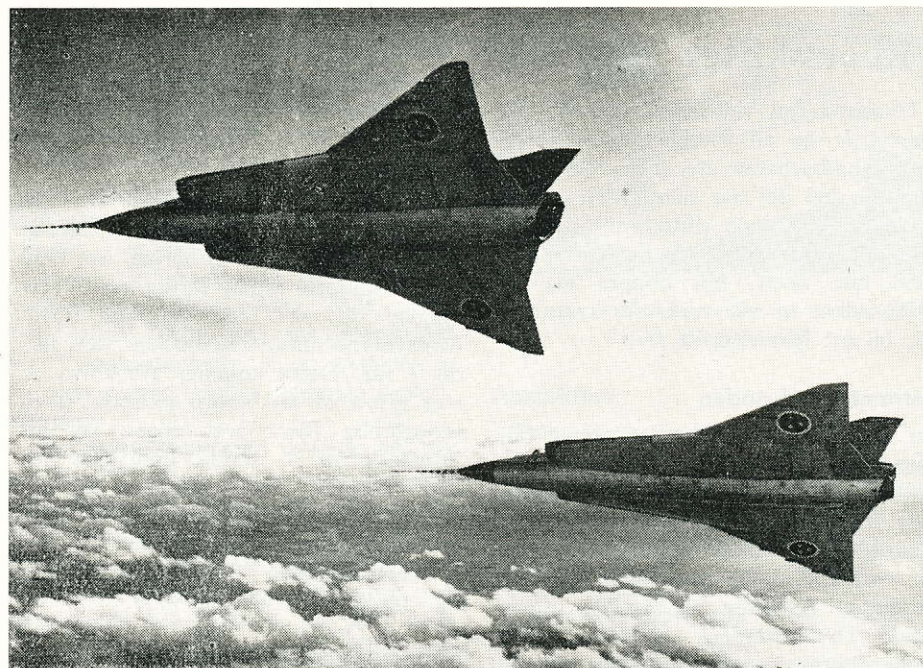
Återkommen till Paris blir hon älskarinna åt en man som spelar en betydande roll i franska utrikesdepartementet och besöker genast markis de Montessac, som nu tjänstgör vid en flygstation. På sommaren 1916 uppträder hon på nytt på scenen och hälsas med stort jubel.

Så beslutar hon helt plötsligt att bli sjuksköterska och begär tjänstgöring vid ett lasarett ej långt från den plats där man håller på att iordningställa franska arméns huvudflygstation. På nätterna är hon tillsammans med flygofficerarna; blir firad, beundrad och omstridd. När hennes pengar tar slut reser hon till Paris. Där kallas hon till kontraspionagets centralbyrå, till kapten La Doux, som leder kontraspionaget inom landet. Mata Hari anklagas för att vara spion och uppmanas att omedelbart bege sig

"Allt kan bevaras i sprit utom en hemlighet."

Nya draken gör sensationsfart mer än dubbla ljudhastigheten

till sitt hemland, Holland, och att icke under den närmaste tiden beträda franskt område. Misstankarna mot henne var mycket allvarliga. Men – samtalet slutade med att Mata Hari fick stanna i Frankrike på det villkoret, att hon hädanefter spionerade för fransk räkning. Man visste dock icke att hon på långa omvägar försåg Tyskland med underrättelser, eller att markis de Montessac sedan lång tid tillbaka stod i tysk spiontjänst.

Mata Hari lämnade nu åter Paris med obekant mål. Hon träffade markisen, reste till Amsterdam, försvann fullständigt, dök sedan åter upp i Paris och uppenbarade sig hos kapten la Doux. Redan samma dag ändrade två ubåtsförstörare, som kryssade i Medelhavet sin kurs. Ett par större ubåtar slöt sig till dem och två tyska ubåtar som låg för ankar vid marockanska kusten blev torpederade och sänkta.

Varför gjorde Mata Hari detta? Hon som var spion i tysk tjänst, förråde tyska ubåtar åt fransmännen. – Dels erhöll hon en oerhörd penningssumma, men framförallt ville hon under inga omständigheter bli utvisad från Frankrike.

Vid det lasarett där hon arbetar blir hon förälskad i en ryss, som blivit av med båda ögonen. Hon gjorde allt för att inte behöva lämna honom. Hon fortsatte sitt spioneri för Frankrike, men samtidigt har hon alltjämt kontakt med markisen och lämnar genom honom många viktiga underrättelser till tyskarna. Markisen är helt ovetande om Mata Haris dubbelspel. Mot slutet av 1916 får det franska kontraspionaget visshet om att en tysk kvinnlig agent med stor framgång spionerar i Paris, och franska Generalstaben kräver besked.

En tysk sjuksyster, Hanna Witting, har lämnat Tyskland och beslutat att bli spion för Frankrike. I Lausanne avlyssnar hon och hennes fästman – fransk krigsfånge som utväxlas via Schweiz att en kvinnlig agent "H 21" lämnar Tyskland utomordentligt viktiga rapporter om planerade franska truppöflyttningen.

Med hjälp av dessa båda personer gillar kapten la Doux en skickligt utlagd fälla som Mata Hari fastnar i genom att för Hanna Witting i förtroende omtala allt om sitt spioneri och även att det är hon som står bakom chiffret "H 21".

Hon inser emellertid att hon försagt sig och då hon inte får tag på Hanna beger hon sig i all hast till Madrid.

Med ångaren Hollandia beger hon sig till Rotterdam. Hollandia prejas emellertid av en engelsk torpedbåt och Mata Hari överförs med denna till Scotland Yard i London. Där förklarar

Samtidigt med att serieproduktionen av den första versionen av Draken, J35 A pågår vid Saab, utvecklas en ny version av detta flygplan, J35 B, offentliggjordes från flygstaben en av de sista dagarna i oktober.

Den nya versionen blir utrustad med en starkare Rolls-Royce-motor, vars dragkraft f. n. ej kan avslöjas. Den nya motorn och andra förbättringar möjliggör en höjning av toppfarten till mer än dubbla ljudhastigheten och stig-

hastighet vid markhöjd av ca 250 m/sek. Dessutom får J35 B ökad topphöjd samt längre flygsträcka.

Utrustad med direktanfallssikte och jaktrakter kommer J35 B att utgöra en avsevärd förstärkning av luftförsvaret. Flygplanet avses även kunna utrustas med tung attackbeväpning, vilket torde ha stor betydelse för ev. export, skriver personaltidningen Vips (Vi på SAAB).

hon frankt att hon spionerar enbart för Frankrikes räkning. Ånyo gillras en fälla för henne, som hon faller i. Dessutom uppsnappar man ett telegram från attachén i Madrid till tyska spioncentralen i Amsterdam vari denna uppmanas skicka 15000 pesetas till agent "H 21". Pengarna skall kvitteras i Paris på viss dag och plats av agenten personligen.

Den 14 februari 1917 blir Mata Hari gripen på Palace Hotel i Paris.

Polisen knackar på hennes dörr:

"Det är från polisen! Öppna annars bryter vi oss in!"

"Var så god och stig på, om ni inte generar er för att stiga in i en dams sovrum."

De fyra polismännen stannar i dörren. På sängen ligger Mata Hari helt naken. Det är hennes sista vaper.

"Tänker ni ta mig så här?"

Hon klär på sig under polisbevakning och förs till kvinnofängelset St Lazare. En dramatisk rättegång följde och domen löd: I franska folkets namn förklarar krigsrätten er skyldig till spioneriförbrytelse och dömer er till döden. En nådeansökan blir avslagen och på morgonen den 15 oktober blir hon skjuten. Av de skott som avfyras träffar endast ett men mitt i hjärtat.

GT

Säkerhetschefen tackar för värdefull medverkan, och visat tillmötesgående samt önskar Bergtrollets läsare en angenäm helg och Ett Gott Nytt År.

Gunnar Tallqvist.

-//-

Vid årsskiftet

Liksom i fjol vid samma tid vill jag även i år ge en återblick på utförda ombyggnadsarbeten etc. inom vår verkstad. En hel del har hänt. Men naturligtvis är man inte riktigt nöjd, eftersom allt man tänkte skulle ske under 1958 inte skett. Nu hoppas jag på 1959, vilket ur vår verkstads synpunkt bör bli ett händelserikt år.

Instrumentverkstaden

har länge behövt ökat utrymme. För den skull har förrådet i norra änden av tunnel I flyttats till förrådstunneln. Det friställda utrymmet inredes f. n. Här blir dels ökat verkstadsutrymme för avd 257, dels ett mindre förrådsutrymme. Avsikten är att den nuvarande rb-verkstadsens el-system skall moderniseras i anslutning till att det nya utrymmet iordningställes. Jag hoppas att dessa arbeten skall bli klara på nyåret.

Kontorslokalerna äro inte i dag så som vi vill ha dem. En del är bra, andra dåliga. De senare ligger på tur att ändras.

Elverkstadens

norra ända i tunnel I är iordningställd. Möjligen kommer förrådsutrymmena, transportgången, att omdisponeras. Hissen i södra ändan av tunnel II är färdig likaså vibratoranläggningen.

Rörprovningen (279) har äntligen fått en fast boplats i övervåningen över filarverkstaden. Visserligen verkar utrymmet redan för litet, men möjlighet till expansion finnes. De tidigare för rörprovningen använda utrymmena kommer att iordningställas för laboratoriet. De av laboratoriet disponerade utrymmena en trappa upp överlämnas till Hc.

För att bl. a. förhindra störningar vid provningen av el-apparaterna måste snarast mindre omändringar ske i övervåningen i tunnel II:s norra och mellarsta del.

Vissa provningar kommer att kräva betydligt större trimburar än vad vi i dag har. Var dessa skall placeras är för dagen inte helt klart.

Möjlighet att göra provningar i ekofria utrymmen måste inom snar framtid ordnas. Prov pågår f. n. för att utvärdera erforderligt utrymme. Först sedan detta fastställts kan vi göra vår lay-out.

I telehallen

har de två i fjol nämnda kontorsutrymmena iordningstälts. Arbeta pågår med planerna för hallens slutliga utseende. Med största sannolikhet kommer ganska många kontorsutrymmen att inredas här.

I radarbaracken

har ytterligare kontorsutrymmen iordningstälts.

Motorsektionen.

Verkstadsutrymmet kommer att ökas i och med att utbyggnaden blir färdig, vilket beräknas ske i början av 1959 (ena våningen redan färdig och överlämnad till oss). För att klara RM6-översynerna måste provbocken vara färdig i vår. Detta kommer att kräva en stor insats av all berörd personal. I en redogörelse förra året angav jag att provbock nr 1 skulle ombyggas för RM5-motorer. Detta kommer icke att ske utan all körning med RM6-motorerna blir i bergprovbockarna.

Ytbehandlingen i motorverkstaden blir färdig i början på 1959.

Planeringsavdelningens

lokaler i gamla 506 har av driftavdelningen utlovats bli färdiga under vinterhalvåret.

För produktionskontoret

gäller samma som vad ovan sagts under planeringsavdelningen.

Verkstadssektionens

utrymmen har i stort sett varit oförändrade. Sedan vapenavdelningen upphört såsom egen avdelning och uppdelats dels på hydraulverkstaden, dels på skjutbanan, har dessa utrymmen friställts. Inom närmaste tiden kommer angränsande lokaler, där vi i dag gjort översyn av brännkammare, ävenledes att friställas.

Brännkammарverkstaden skall flyttas ner i undervåningen.

Övriga ombyggnader.

Frånsett det att driftavdelningen fått sina möjligheter för uppvärmning av sand utökad har någon yttre byggnation icke förekommit. Liksom i fjol har vi fått ytterligare några vägar asfalterade t. o. m. i P-tunneln har transportgången fått asfalt i stället för trägolv, vilket innebär att truckarna kan transportera godset betydligt varsammare än tidigare. I bergverkstaden kommer packningsavdelningen att flyttas närmare förrådstunneln samtidigt som vissa andra rationaliseringsåtgärder vidtages.

Att jag i början nämnde att 1959 blir ett ganska händelserikt år beror dels på att motorverkstadens nya ut-

Jullunch enligt traditionen

Jullunchen på mässen kommer traditionsenligt att serveras fredagen den 19 dec 1958. Det är fjärde året i följd, som mässen anordnar dessa extra arrangemang. Tankegången och viljan finns hos mässföreningen, att man oftare skulle kunna åstadkomma en utspisning, som skiljer sig från vardagens rutinmässiga servering och standard. Men tyvärr, det ena man vill och det andra man kan. Ekonomiska faktorer som inte alla gånger är så gynnsamma spelar här en avgörande roll. Mässen arbetar ju efter principen att tillhandahålla god och närande mat till självkostnadspriser, vilka bör ligga så lågt som möjligt. Var och en torde förstå det lotsande mellan önskan och möjlighet som föreligger, varvid önskan får vika för fakta. Trots detta skall julen firas på traditionsenligt sätt. Först kommer Lucia. Då blir det gratiskaffe med lussekatt och pepparkakor samt det traditionsenliga uppvaktandet av stadens Lucia med sina tärnor. Jullunchen kommer att serveras på samma sätt som tidigare med långbord, ljus på borden och julgran. Det blir även musik av Fl orkester från Västerås. Vi hoppas också att CVA långdanslag ställer upp med styresman som lagledare. Tyvärr måste mässföreningen i år krypa bakom det slitna ordet "penning-

Långdansens ringlar runt Mässborden.

rymme kan tagas i anspråk, dels att planerings- och beredningsavdelningarna kan få sina slutgiltiga kontorsutrymmen. Dessutom måste telehallen få sin slutgiltiga lösning fastställd och om möjligt genomförd.

En av mina nyårsönskningar är att dessa planer skall bli verklighet, en annan är att vi på CVA skall få Ett Gott Nytt År.

Ah

FV dv-tävling i skytte på hemma-banor 1958.

Lagtävling:

1) F 6 1002 poäng; 2) UHF-CVA 977 poäng; 3) FCS 951 poäng.

Individuellt:

K-pist: 1) G. Gustavsson, F 6, 250 poäng; 2) G. Fornander, F 11, 248 poäng; 3) F. Sederlin, FCS, 248 poäng.

KG: 1) C. Carlsvärd, F 6, 235 poäng; 2) G. Nordström, FCS, 224 poäng; 3) T. Gustavsson, F 12, 209 poäng.

Gevär: 1) L. Sjöo, F 6, 135 poäng; 2) H. Käberg, UHF-CVA, 133 poäng; 3) S. Källqvist, F 17, 133 poäng.

Sammandrabbning.

De frivilliga försvarsorganisationerna Arboga hv och CVA-UHF driftvårn drabbade samman med AIA dv, Bruks-hundklubben, Arboga och Strömsholms fbu i en stor stridsövning lördagen och söndagen den 22-23 nov. Övningen omfattade förposts strid samt spaning och anfall. Natten var stjärnklar och vacker med en temperatur omkring noll grader.

Under morgontimmarna uppstod vän-tetid utan att något hände. Deltagande hem- och driftvårnsmän, som offrat sin fritid, ville att tiden skulle utnyttjas bättre. Årets samövning var dock ett strå vassare än den föregående. Anslutningen från vårt driftvårn var i minsta laget om man undantager dv-pojkarna, som ställde upp 100-procentigt.

Många av våra posteringar och lä-gerplatser fick under kvällens lopp be-sök av förvaltare Linell från AIA. Han deltog ej i övningen, men visade ett stort intresse för båda sidors spaning och försvar.

värdesförsämring" och begära det hut-lösa priset av 3:- kr för jullunchen, det är hårt men oundvikligt. Mässfö-reeningen hoppas också att så många som möjligt förser sig med kupong till jul-lunchen i god tid. Detta underlättar för mässen att i god tid göra inköp av färskvaror så att inget fattas på ett rikligt dukat julbord. Till sist vill mäss-föreningen, dess styrelse och mässper-sonalen tacka våra gäster, CVA före-tagsledning samt våra leverantörer m fl för ett gott och angenämt samarbete under det gångna året och önska alla och en var en verklig god och angenäm jul.

GAJ

Carl Broman, UHF, tjänstgjorde som kommissarie och delade ut limpör och korv till hungriga krigare. Helst hade han nog velat vara med där striden stod som hetast, men han vågade ej för sin onda rygg. De hungriga pojkar-na, som deltog i övningen, tyckte nog att han var en av de viktigaste perso-nerna.

Vid huvudstyrkan hade Åke Arbrink, Arb. hv, en fin eld i skogen, där fick man hämta kaffe och varmt te.

Posterna utmed den långa posterings-linjen gjorde ett gott arbete. De fient-liga spaningspatruller, som var där och nosade, fick vackert vända om. I pos-teringen fick ingen eld göras upp, så nattimmarna blev säkert både långa och kyliga. Våra egna spaningsresultat var i magraste laget, så vi lyckades ej ta reda på var fienden hade sin huvud-styrka.

En person från vårt dv fick lov att gå hem kl 4 på morgonen, för han skulle bort på söndag förmiddag. Kl. 5.30 på morgonen kom han tillbaka och talade om att han inte hittade hem. När vi träffades dagen efter gick han fortfarande och undrade var han varit och gått under natten. Olof Kling var nattens tappreste soldat. Han hade av någon anledning blivit kvarglömd på sitt postställe när bevakningen drogs in.

Under marschen till samlingsplatsen efter övningen kl 6 på morgonen hörde vi en klar röst som sa: "Halt - lösen!" Efter en noggrannare undersökning hit-tade vi Olof, som stod trygg med sin k-pist på armen. När vi tillfrågade ho-nom, varför han inte gått tillbaks till huvudstyrkan, svarade han:

- Jag lämnar inte min post utan order!

Klockan 13 på söndagen samlades åter ett antal dv-män och dv-pojkar för att riva tälten och plocka hylsor och papper.

God Jul och Gott Nytt År!

Välkommen i driftvårnet!

Driftvårnsledaren.

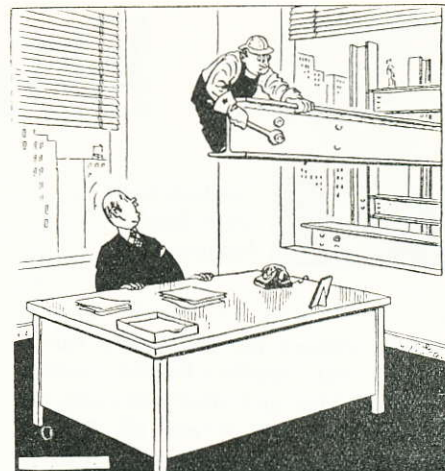
Hur överses en morof?

Många underliga arbetsobjekt före-kommer vid en central flygverkstad, men vad säger man, när det kommer en op-lista på översyn av 1 st M o r o t. Ja, det frågade Harry Eriksson på mo-tor. Men eftersom han är en intelligent man och har sin varelse på Motor, så löste han kvickt gåtan. Det gällde na-turligtvis översyn av en m o t o r!

I otakt

- Byt fötter, Johansson, sa löjtnanten till västgötapojken i marschkolonnen.

- Hocken ska jag då byte me, sa Johansson. Var å en nötter la sina.

"Är ni säkra på att det är alldeles efter ritningarna?"

Aprilskämt.

Den här affischen var uppsatt på Mässens anslagstavla den 1 april och red hittade den häromdagen bland till-varatagna effekter och tror att den kan bidra till att höja julstämningen.

PRISTÄVLING

"Gissa kockens vikt!" den 1/4-58 kl 16.12.

Tävlingskuponger tillhandahålles i kas-san. Notarius Publicus kontrollerar tävlingen. Pris: Fri mat under valfri vecka d. å.

FCGF

(Försvarets Centrala Gissningsförbund)

Paus

Det berättas att en skogvaktare vid namn Paus var på en kongressmiddag. Efter middagen bjöd han under dansen upp en ung dam och dansade länge och väl. Eller rättare sagt väl länge. Till slut utbrast den unga damen, som inte uppfattat skogvaktarens namn:

- Ska vi inte ta och göra en liten paus!

Välment.

Bland putstrasorna från AIA hittas det då och då relativt hela klädesplagg. På Hydraulen fick man en gång tag på ett par kalsonger och då skaldade någon så här, när han lämnade plagget till en kompis, bosatt i Ekbacken.

När stormen viner genom stugan, tag på dej dom här, det vill nog frugan. När snöstorm rasar om Ekbacks-knuten, då är du nog ej så stor i truten.

Och skulle storleken inte passa, så finns det i lager en helan massa av andra tröjor och underkläder, som värmer härligt i nordpolsväder.

Och har du sen några extra slantar, så köp dej ock ett par tjocka vantar. Ta på dej dom, när du käkar gröten. Är gröten frusen, så ta och blöt e'n.

Postbudet vid
UHF Karl
Fransson.

Ett charmerande postbud

Första gången jag såg honom var han på väg uppför backen mot Karlslund. Han gick med raska steg, men stannade till då och då. Han tittade upp mot trätopparna och visslade – precis som en fågel. Och svar fick han!

Så knallade han vidare uppför backen. Fåglarna flög från träd till träd, stannade när han stannade och kvittrade som svar, när han visslade sin fåglalåt.

Vi möttes så småningom i backen. Han skrattade vänligt, jag skrattade och så sa vi "hej". Jag vände mig om och tittade efter denne man, som utstrålade sådan vänlighet. Han var bred över ryggen och nacken var kraftig. Ingen liten gosse, precis. På axeln dinglede en postväska. Aha – det var postbudet Karl Fransson vid CFA.

Sedan har vi mötts många gånger, Fransson och jag. Vi har bytt ett ord då och då och varje gång har jag blivit alltmera nyfiken på honom. Jag ville avslöja hemligheten kring hans rogivande väsen, hans tydliga trivsel med tillvaron, hans vänlighet mot all omgivning. En dag satt jag mitt emot honom med pennen i handen. Så berättade Fransson om sitt liv, enkelt och flärdfritt. Lyssna nu – hans berättelse ger svar på alla frågor.

– Min far var lantbrukare i Björskog. I de yngsta åren hjälpte jag till hemma på gården. Men min häg stod inte till jordbruket – min framtidsdröm var att bli järnvägare. Det blev jag också 1915, då jag fick anställning vid TGOJ. Min första arbetsplats var linjen Valskog–Arboga. Så småningom kom jag till Blötberget som banvakt, men där trivdes jag inget vidare. Skillnad blev det, när jag 1 maj 1919 fick förflyttning till Kviksund, där jag i tre år tjänstgjorde som brovakt. Bron svängdes då för hand och här var det liv och rörelse. Seglare och andra båtar passerade och det var en hel del annat också att titta på.

Efter de tre åren i Kviksund kom jag till Kolbäck och därifrån 1929 till Eskilstuna, där jag befordrades till banförman. Jag hade läst en hel del på korrespondens vid

Hermods och Brevskolan, vilket gjorde att jag kom med på en 6,5 månaders kurs i banmästarskolan. Elva år blev jag i Eskilstuna – på hösten 1940 var det klart för flyttning till Kopparberg, där jag tillträdde banmästarebefattningen. Den vackra bergslagsbygden höll mig fången i sju år. 1947 sökte och fick jag banmästare Liljebergs befattning i Arboga. Det blev slutstationen på min bana som järnvägsman och i fyrtio år hade jag varit anställd vid TGOJ, när jag pensionerades 1954. Min ungdomliga framtidsdröm hade uppfyllts.

Även om fritiden inte förr var så riklig som nu, så fick jag dock tid över att uppleva en del annat än järnvägen. Trädgården kring banvaktstugan och banmästarebostället var ett kärt tillhåll och blommor var – och är det fortfarande – mitt stora intresse. Så var det fåglarna, som jag blev god vän med. Jag spikade upp holkar i träden och lärde mig prata med fåglarna på deras eget språk. Roligt var det att komma underfund med deras levnadsvanor och så småningom visste jag namnen på de olika fågelarter, som kom på besök.

Musiken har tagit en stor del av min fritid i anspråk. Redan som 5–6-åring fick jag ett dragspel – ett Magdeburger. Jag lärde mig spela på det, men tyckte att jag fick ut mera av fiolen. En tid i pojkkåren var jag anställd som musikgrabb vid "Sörmlänningarna" och då fick jag lära mig hantera blåsinstrument. Hemma i Björskog var jag med i en mässingsextett och när jag så småningom kom till Blötberget blev det dags att prova förmågan i en "riktig" blåsorkester. Den förnämlige musikern Knut Söderström reste ut från Ludvika och gav oss värdefull utbildning. Disponent Sundholm i Blötberget var mycket intresserad för orkestern och gav oss instrument. Vi reste runt i bygden och konserterade. Under min kolbäckstid spelade jag med i Mölntorps stråkorkester och en del slantar tjänade jag på fiolen som biomusiker före tonfilmens intåg.

Det händer en och annan gång även nu att jag tar fiolen under hakan och spelar för nöjets skull. Då blir det gamla låtar, som stråken lockar fram.

Kanske du undrar, hur det kom sig att jag blev postbud vid UHF.

Några månader efter pensioneringen gjorde jag praktiskt taget ingenting. En tid hjälpte jag skogsägareföreningen med att räkna av timmervagnar, men så en dag annonserade Flyget efter en postbärare. Min gode vän Wesslén på Arbetsförmedlingen ringde mig och frågade om jag var intresserad för jobbet. Jag funderade ett par dagar, men så klämde jag till och nu har jag varit här i tre år. Treårsdagen var förresten den 1 december. Trivs gör jag utmärkt. Punktlighet fordras i det här jobbet och det är ju A och O vid järnvägen och dessutom är det just min sida. Nu känner jag inte bara till alla lokaler här utan också de allra flesta anställda. Lite skoj och några glada ord lättar upp humöret på både mig och andra. Jag håller mig i god form och jag har ingenting emot att vandra med postväskan så länge hälsan tillåter och jag inte går i vägen för någon.

Så slutade Karl Fransson och nu förstår jag honom. Arbetet, blomorna, fåglarna, musiken har danat honom, gjort honom till en glad och god människa.

Old Jim

—//—

Vart gick stegen?

En lång man på UHF önskade en stegen för att bli ännu längre. Stegen kom, men kom strax bort. Nu går snacket, att någon flyttat stegen till Igelsäter för att möjligheten till utsikt skulle bli ännu bättre. Andra säger, att stegen försvann, därför att "Hula" envisades att använda den som predikstol. Inte gott att veta, vad man ska tro!

I matkön

Rekryten Andersson smyger sig in ett stycke fram i kön men hejdas av furiren, som skriker:

- Ställ dig sist i kön!
- Det går inte, furir!
- Varför det?
- Där står redan en, furir!

Yrkesfärdighetens faror

– Finns det någon här, som är lärare i det civila?

Folkskolläraren Franzén från Elmeboda vädrade morgonluft och anmälde sig genast:

- Ja, det är jag, sergeant!
- Det var bra det, då kan Franzén göra ren svarta tavlan.

"Följ med oss"

Hälsokontroll

Den fullt friske har naturligtvis endast en obetydlig förmåelse av sin kropps verksamhet. Kroppens olika organ arbetar ju automatiskt, utan viljans medverkan. Livsprocessen är synnerligen komplicerad och beror på ett ostört växelspel mellan en oerhörd mängd faktorer. Lungorna upptar syre, som är nödvändigt för förbränning av näringsämnen. Dessa upptages och bearbetas av mag-tarmkanalen och med denna samverkande körtlar. Hiärtat och blodkärnen transporterar med blodet näring och syre till kroppens olika delar, och för bort slaggprodukter. Vid rubbning i här antydda processer eller i andra organs funktion, registrerar hjärnan detta, vårt medvetande uppfattar det och människan känner sig mer eller mindre sjuk. Rubbningar kan dock vara "oculta" d.v.s. omärkliga för medvetandet.

Mellan 40 och 45 års ålder brukar vissa med åldrandet sammanhängande fenomen uppträda, såsom svårighet att läsa i eldsljus. Detta beror på bristande förmåga, att ställa in ögats lins, vilket i sin tur orsakas av minskad elasticitet i linsen. Det är ganska naturligt, att ungefär vid denna tid i livet, kapaciteten hos även andra organ kan börja minska. Så är ofta fallet och detta medför, att större sårbarhet uppstår. Därmed menas, att människan från och med sitt femte decennium löper större risk än tidigare, att drabbas av sjukdom. För att söka förebygga sjukdom av här antydd art, kommer att vid CVA:s sjukavdelning en s.k. hälsokontroll att genomföras. Denna avses omfatta all personal över 40 år, som sjukavdelningen betjänar. För att kunna bedöma de olika individernas speciella förhållanden, kommer först ett frågeformulär att utdelas till var och en. Detta formulär skall sedan kompletteras vid undersökningen. Denna beräknas omfatta genomgång av kroppsfunctionerna såväl fysikaliskt som med laboratorieprov. Vid behov kan ytterligare undersökningar bli erforderliga, såsom röntgen, Ekg eller andra.

Det är en förhoppning, att denna undersökning, som är helt frivillig skall utgöra ett värdefullt bidrag till sjukav-

"Följ med oss" är nu ett avslutat begrepp ur arrangörsynpunkt. Innan vi ger oss in på att ge en bild av vad som hänt under hösten, kan det väl vara eller vara väl motiverat att ställa sig på sidan och försöka uppskatta resultatet. Blev Följ med oss en succé eller ett bakslag. Varken det ena eller andra vill den svara, som följt det mesta. Tanken var ju, att så många som möjligt av oss under höstens veckor skulle följa kamraternas insatser i olika fritidssammanhang. För att vi skulle lära känna varandra bättre!

Man måste ha förfärligt små anspråk, om man förklarar sig nöjd med att knappt 1% av de anställda vid Flyget möter upp vid ett arrangemang. Då vill man utropa som lilljäsenten hemma: "Aaah-buuh!" Och så peka finger. Men så kom de stora dagarna och jämnade ut. De dagar, då Följ med oss blev ett levande väsen, som talade till alla - inte bara till oss vid Flyget. Då väcktes hoppet, att Följ med oss skulle leva vidare i vars och ens sinne.

Något som inte får falla i skuggan är de arrangerande föreningarnas välvilliga och många gånger uppoffrande arbete för Följ med oss. Alla har åstadkommit program av mycket hög klass. Vi vet att mycket arbete ligger bakom här. Många enskilda har också genom värdefulla insatser hjälpt till att skapa framgång för Följ med oss. Vi riktar ett hjärtligt tack till alla för god hjälp!

Vi lämnade Följ med oss i Villabadet i förra Bergtrotlet. Vått vatten - i ån och regn i luften. Men efter regn kommer solskin och ibland mänsken. Bådadera blev det den varma septemberkvällen, då Höstkonserten vid Folkan spelade upp. Medverkande var Arboga Blåsorkester, ABF:s Gossmusikår, Arboga Manskör och Hembygds-kör. Vidare medverkade Margareta Einarsson i ett sångprogram.

Stor publik, varma applåder, heta marschaller, en musikalisk upplevelse, en ljuvlig sommarkväll - allt skall länge leva i minnet.

● Bridgepropaganda i veckan månads-skiftet september- oktober. Många del-

delningens övriga verksamhet. Förebyggande hälsokontroll är av synnerligen stor vikt. Dock bör nämnas, att utan den enskilda människans egna åtgärder enligt regeln "en sund själ i en sund kropp", blir både hälsokontroll och i viss mån sjukvård ett slag i luften.

G. Bergquist.

tagare, fina priser. Folkans rotunda fylld av intresserade åskådare. En nybörjare fanns i varje lag. Fin propaganda.

● 28/9. Flygets dag med Arboga Flygklubb som arrangör. Klubbens imponerande prissamling visades i klubbhuset, där man också fick se en del modellbyggen. De yngsta i klubben visade i en bejublad uppvisning sin suveräna förmåga att hålla lin- och radiostyrda modeller i luften. Många besökare följde med på en flygtur i något av klubbens motor- eller segelflygplan.

● 5/10. Arboga Skyttegilles mästare-skapsskjutning och IFFA-mästerskapet i k-pist. Livligt som vanligt vid skjutbanan. Många goda resultat också som vanligt bland våra skickliga skyttar.

På eftermiddagen såg vi söndagssko-lealliansen samla barnen till kortege i lastbilar genom staden. Möte på torget under ledning av Bengt Lundmark.

● 12/10. Den stora gåsmarschen. Driftvärnets övning på Flygfältet. Flygets Motorklubbs Brittommarrunda. Redan i morgonens tidiga timma startade tävlande i Den stora gåsmarschen. Från Gäddgårdsskolan vandrade ett tiotal glada familjer - med eller utan barnvagn ut till Ekbacken, där ABF:s Gossorkester gav konsert under ledning av sin dirigent Bertil Jönsson. Något hundratal tågade därefter med de käcka musikanterna i täten ut till Flygfältet. Där växte skaran snart till det fyrdubbla.

Driftvärnet och Hemvärnet försvarade fältet mot anfallande västeråsstyrkor. Sergeant Larsson gav en utmärkt orientering i vad som hände på fältet. Under den tid driftvärnsövningen pågick, roade sig barnen av hjärtans lust. Traktortåget - med Inga Larsson som säker förare - vann barnens högljudda gillande. Karl-Axel Jansson hittade på trevliga lekar åt de något större ungdomarna.

Men det hände också en hel del annat. Sex duktiga CVA-mannekänger

Gösta Norberg ger passageraren instruktioner före starten.

- Vera Edwardsson, Barbro Persson, Ann-Marie Gustafsson, Barbro Hedlund, Irene Lindström och Sonja Löwgren - visade upp höstens mode i ytterplagg och hattar. Livligt applåderade.

Dragkamp utkämpades mellan två lag från Flyget. Det blev en verkligt hård och in i det sista oviss kamp. I stridens hetta började domaren Folke Larsson heja på än det ena än det andra laget! En fin fight. Blir det kanske IFFA-mästerskap i dragkamp?

Lottor sörjde för att hungriga och törstiga förplägades på ett förträffligt sätt.

Sergeant Larsson hade tydligen vunnit popularitet, ty en stor skara begav sig, när allt var klart på Fältet, på den långa vandringen upp till skjutbanan. Där visade sergent Larsson moderna raketvapen för bekämpande av stridsvagnar. Tage Wallqvist och Bror Karlsson hade ingen svårighet att bekämpa den uppbyggda pansarvagnen.

På hemvägen passade vi på att titta på när de tävlade i Brittommarrundan kom i mål utanför CVA-grindarna. De sista tävlingsmomenten pågick här. Ett av proven gällde att på given tid hissa upp vagnen och lossa en hjulmutter. Vi såg en fru, som snabbt plockade fram domkraften. Mannen var tjänstvilligt framme för att assistera. Men han avspisades kvickt med orden: "Flytta på dej, du springer bara i vägen!"

Brittommarrundan blev en stor framgång för Flygets Motorklubb. Över fyrtioalet deltagare och goda resultat linjen över.

● 15/10 Musikgudstjänst i Missionskyrkan. Församlingens sång- och musikkör framverkade framgångsrikt till att göra denna regniga vardagskväll till en minnesrik upplevelse med rofylld helgdagsstämning. En estradiskussion gav intressanta glimtar från församlingens mångskiftande verksamhetsområden.

● 21/10 Arboga Minne inböd till visning av Arboga Museum. Synd att inte flera begagnade detta tillfälle att bese museet. Kyrkoskrivare Rehn var - om uttrycket tillåtes - i verklig toppform och han gav säkert sin åhörarskara ett vidgat intresse för stadens historik.

● 25/10 Frälsningsarmén fick officersbyte mitt upp i bestyren för Följ med oss. Örebroaren Beckne-Halleluja-Olle kom till undsättning. Med sin förnämliga berättartalang höll han intresset ständigt levande. Vi sjöng allsång, lyssnade på manskören strängmusikanterna och hornmusikkåren och beundrade Olle Beckne, när han lockade fram ljuvliga toner på tefat. Glad och varmhjärtad stämning.

● I den följande veckan besökte vi såväl stads- som kyrkofullmäktige. I stadsfullmäktige imponerade Jonas Carlsson på oss genom sin förmåga att skickligt leda förhandlingarna. Där fick våra kamrater från Flyget rika tillfällen att visa prov på vältalighet. En aning tvärtemot var det på kyrkofullmäktige. Men Rune Mattsson gav inte upp. Och för det är vi honom tack skyldiga.

Jonas Carlsson - suverän ordförande.

● 2/11. Filadelfiakyrkan bjöd besökarna på ett program med ett rikt inslag av sång och musik. Men programmets höjdpunkt var, trots allt annat underhållande, den indiske pastorn Phillips föredrag. En talare, som man gärna lyssnat till i timmar.

● 9/11. Arboga Manskör och Arboga Hembygdskör stod som arrangör för ett mycket omväxlande och trevligt program, som hade varit värt en större publik, än den som samlats i Samrealskolans aula.

● 13/11. Arboga Husmodersförening hade en succékväll på Stadskällaren, där källarmästare Persson undervisade ett 100-tal damer hur man dukar ett bord. Men varför fanns där inga herrar. Vi borde ha varit med - inte precis för borddukningens skull, men ändå.

● 15/11. Personalfest med revy, kaffe med tårter och dans. Mycket borde sägas om denna lördag. Hela folkan disponerades. Biljetterna slutsåldes redan två veckor i förväg. Eftermiddagsföreställning på revyn samlade så gott som

fullt hus. Pennemos Rymdmän konserverade. Bejublade. En liten flicka såg en av rymdmännen öppna ansiktsvisiret för att få en nypa luft. Hon tittade förvånad på honom och ropade glatt: "Titta, titta, det är farbror Fäldt!"

Det blev en stor kväll. Teatersalongen fylld till sista plats. Började med prisutdelning i höstens Följ med oss-tävlingar. Prisutdelare styresman Dahlin med Ingrid Stolpe som god hjälp att hitta rätt bland de många priserna.

Först Roland Jansson, som fick sina pris och dessutom en varm hyllning för namnförslaget Följ med oss samt signaturmelodien. Sedan Brittommarrundans 17 pristagare. IFFA-mästerskapen i K-pist, Fotbollscupen 1958 - där Instruments lagkapten Curt Gréen med den stiliga trofén i sin hand livligt hylades av publiken -, jumbolaget i Simmargalan, som fick var sin förpackning AVA Badsalt, pristagarna i fototävlingen. Så till sist de vinnande vandrarna i Den stora gåsmarschen. Och allra sist gläntade någon på ridån och in kom en grabb i Nils Holgerssons gestalt, dragande på en kärra med en levande gås i bur. Grabben hette Per Jacobsson och snart stod också pappa Gustaf på scenen åtföljd av Holger Oscarsson. Familjerna Gustaf Jacobsson och Holger Oscarsson hade kämpat sig till samma poängtal och hade nu beslutat att ordna gåsmiddag till sammans.

- Se nu bara till, manade styresman Dahlin de båda lyckliga vinnarna, att det inte blir någon oplockad gås mellan er!

Så överlämnade han den levande gåsen - skänkt av Carlssons Livsmedel - och Gustaf och Holger drog under publikens jubel bort med sin gås.

Därmed var det dags för ett rungan-de leve och fanfar för pristagarna. Le-veropen hade knappast hunnit klinga ut, förrän Gösta Kling gav klarsignal till sin revyorkester. Ridån upp och Ing-Marie Hedqvist in för entrékuplet-ten. Det blev upptakten till en revykväll, som vi inte glömmer i första ta-get.

Anders Wadströms människovänliga humor skapade en atmosfär av äkta

En förväntansfylld publik

revyglädje i salongen. Ing-Marie Hedqvists glittrande glada uppenbarelse fångade in inte bara Kalle Hahne utan också hela publiken i sitt rymliga hjärta. Välsjungande Mary Sjöberg värmdede oss alla med sin mjuka röst och Gun Gunnarsson lockade fram skrattsalvor i sin spexiga cykelscen. Sölve Sönerstam gled rakt in i publikgunsten, när

Folkdansarna har fylkats kring Engelbrekt. Fr v: Kristina Wedin, Anita Dahlberg, Ingrid Stolpe, Sven Pettersson, Gunborg Hahne, Britt Swanström, Gun Jansson. Sittande: Irene Lindström och Inger Swanström.

han kliade sig under sin bara fot med den långa stortån. Han var vass också i "Nattrysaren". Usch!

Ja, så här kunde man hålla på hur länge som helst, om man skulle göra hela revyvägningen rättvisa. Innan vi ger oss, måste ett fång blommor gå till Sven Pettersson för hans tolkning av "Engelbrekt". Jag hörde talas om en, som kilade ner till torget för att se om sockeln vid kyrkan var tom!

Förlåt, Gustaf Fritz. Det var bra nära, att jag glömde bort att sätta nejlkan i knapphållet på ditt rockuppslag. Som ett litet bevis på vår tacksamhet för att du lärt revyflickorna dansa folkdanser.

Det kunde vara mycket att säga om Roland Janssons musik, kapellmästare Gösta Klings revyorkester, Bert Anderssons dekoratörsgång och inspicienten Eskil Petterssons otroliga vedermödor, CVA-lärlingarnas vesselsnabba arbete

Dr Gunnar Bergquist.

med tackel och tåg bakom scenen, men ord kan inte ge dem full rättvisa. Men var säker på att den stormande slutapplåden gällde också er.

Det blev trångt vid kaffeborden, men sänjan var i stort sett god. Trångt blev det också i Rotundan, när Klings orkester spelade upp till dans, men här stod glädjen högt i tak tills klockan slog två slag. Trötta vandrade vi hem, men det var dock en som orkade fråga: "När blir nästa personalfest!"

● 16/11. Följ med oss-avslutning. Af-tongudstjänst i Heliga Trefaldighetskyrkan. Kyrkan fylld som vid julottan. Prosten Björssells inledning med orientering i Följ med oss-tanken gav oss en stämning av andakt. Kyrkokörens vackra sång lyfte oss bort från vardagens tankar. Dr Gunnar Bergquist i predikstolen. Elegant, intelligent, medryckande ringade han in de mänskliga problemen. Han lärde oss att söka i Böckernas Bok efter svar på våra levnadsfrågor, han gav oss hopp om ljusning i denna alltmer mörknande kultur-epok. Vi accepterade honom som talare i denna miljö. Han var bra.

Kyrkokören sjöng åter och komminister Lindholm höll andakt vid altaret. Vi försjönk i stilla tankar, när ljuset från de vackra ljuskronorna sakta dämpades till ett milt sken. Det gav oss tid till en stunds begrundan. Följ med oss var slut. Men skulle vi glömma den tanken. Nej, vi ska hålla egoisten på avstånd och intresset för medmänniskan vid makt.

Old Jim.

Riktigt slut på Följ med oss blev det ju inte. Fotoutställningen i samband med Bergtrollens fototävling, som vid personalfesten väckte stor uppmärksamhet, flyttades till Mässen. Där blev bilderna föremål för intensiv granskning och bedömning och juryns utval av prisbilderna fick både välsignelse och mothugg.

På tal om jury, så ville faktor Olle Wallström och fotograf Reinhold Carlsson backa ur, när granskningen började.

- Vi trodde det här skulle bli lätt jobb, men det här ser otäckt ut, utbrast båda.

Flygets flitiga fotografer fick mycken beröm för föredömlig fotouppfattning. Det finns tydligen all anledning att återkomma med en ny tävlan och vi hoppas att fotointresserade redan nu börjar fotografera med tanke på tävlingsbilder.

Så var det Arboga Blåsorkesters konsert i Heliga Trefaldighetskyrkan till förmån för stadens gamla. Åke Penne-mo, Sune Malmberg och Arne Lundqvist frågade var för sig om Följ med

Sune och Arne i en uniform, som inte är den ordinarie. Den förekom på "Följ med oss-dansen".

oss ville följa med på konserten och det ville vi. Anne-Marie Gustavsson ritade affischer och vi tutade i högtalarna och si! på söndagen var kyrkan fullsatt. Fin konsert och stor framgång för den populära orkestern. Men när det gällde kollekten, var det många som åkte snålskjuts. Det blev inte ens en hundralapp åt de gamla!

DS

Ing-Marie

Sölve

Mary

Anders och Sölve

Gun

Trevlig trafik

Den största trafikanhopning på CVA under de senare åren torde ha varit torsdagen den 26 juni 1958 kl. 16.30... på mässen.

Då hade det lyckats CVA att skrapa ihop sekiner till en middag, avsedd för ej mindre än 5 avdelningar som på ett föredömligt sätt lyckats nå 1000 olycksfallsfria dagar. Inte mindre än 100 personer stod då uppställda i två kolonner, en på var sida om ett långt smörgåsbord innehållande det mesta av allsköns nyttiga och läckra maträtter.

Även om det till äventyrs fanns någon som sände en längtande tanke till mors välsmakande köttgrytor utan köbildning i hemmets lugna kök, fanns det ingen som röjde detta att döma av de belåtna minerna. Hela proceduren med undantag av smärre trafikstopp vid nå'n särskild läckerhet, flöt dock bra, mest tack vare den trevliga underhållningsmusiken, exekverad av hrr Kling och Fält som med känd bravur läto tangenter och stråke harmoniskt samarbeta, dymedels frambringade en hel mängd kända och för stunden väl valda melodier.

De som var med att avnjuta de såväl kulinariska som musikaliska anrättningarna var personalen på avdelningarna 211, 230, 180, 800 samt pers. tillh. avd. i tu. VII. Dessutom voro inbjudna skyddskommitténs ledamöter, där tyvärr den kvinnliga delen fick förhinder att delta.

Sedan alla fått mat på sina tallrikar tog styresman Dahlin till orda i det han hälsade välkommen och uttryckte sin glädje över att så många av CVA personal lyckats i den svåra uppgiften att uppnå de magiska 1000 dagarna. Ansåg detta båda gott för framtiden och uttalade CVA tack till envar för den prestation som här visats.

Överingenjör Högfeldt, som talade i egenskap av arbetsföreståndare och ordförande i CVA skyddskommitté framhöll att även om man från arbetsgivar sidan gjorde allt vad som kan göras för att arbetet skall erbjuda största möjliga säkerhet så var det ändå den enskilde och hans beteende som var avgörande för att nå de goda resultat, som här har skett. Det är också, ansåg talaren, på sin plats att ge sitt erkännande till

skyddsombuden och arbetsledarna för dess insatser.

Överingenjören gick därefter in på frågan om sättet för premiering och erinrade om att det fanns många bland CVA anställda som aldrig hade chansen att få vara med på sådana här fester då deras avdelningar knappast hade möjlighet att nå några 1000 olycksfallsfria dagar.

Han ansåg därför att det var på tiden att söka andra vägar som på ett rättvisare sätt gav möjligt åt än flera av CVA anställda att få vara med om dessa premieringar.

Hur detta kommer att lösas var ännu för tidigt att kunna ge besked om, men inom skyddskommittén har man vid flera tillfällen haft frågan uppe varför man räknar med att i sinom tid kunna nå fram till en godtagbar lösning.

Utan att förringa den prestation som dagens jubilarer visat upp och för vilken talaren uttalade sitt och skyddskommitténs uppriktiga tack ansåg han det angeläget framhålla att denna fest därför troligen blev den sista i den långa raden av jubileumstillställningar efter de normer som hittills gällt.

Efter sitt anförande var överingenjören klar att överlämna till resp. avd. den sedvanliga kaffepannan med tillhörande fotografi över avd. personal. I tur och ordning avhämtades utmärkelserna av verkm. Johansson, avd. 211, verkm. Jonsson, 180, verkm. Wallén, 230, förrådsm. Andersson, 871, och verkm. Hammarlund, 800.

Varje avd. hyllades med applåder.

Då även "musiken" behövde en matbit fick de omsider en välförtjänt paus vilken utfylldes av att en av gästerna, robotmontör Knut Östling, tog hand om stältrådskommoden och började sortera elfenbenet till den mest fullödiga musiken.

Återigen ett bevis för att det ibland oss finns fler förmågor av mycket hög klass. Applåderna efter musiknumren vittnade också om publikens uppskattning.

Lhl.

Ett varningsord

Vid ett regemente i Skåne stod 310 Andersson som post nr 1. Den snälle överstelöjtnanten gick förbi utan att 310 hälsade.

Överstelöjtnanten:

- Snälla posten, han får inte glömma att hälsa. Tänk, det kunde ha varit en fänrik eller en sergeant, då hade det säkerligen inte blivit trevligt för posten.

Moderns omsorg

Ur ett brev hemifrån...: och så, min käre son. Var nu försiktig, tag inga onödiga risker! Flyg lågt och sakta, så att du inte slår dig, om du ramlar!

Lärlingskolans studieresa

Måndagen den 11 aug. var en dag som 12 reslystna CVA-lärlingar länge väntat på. Så var den då äntligen här, och inte blev reshumöret sämre, när de vaknade och såg att solen sken från molnfri himmel.

Resan, som var den andra CVA ordnat för lärlingskolan, var i stora drag lagd likadant som förra året. I resan deltog elever från de tre centrala flygverkstäderna, vilket gjorde att vi blev rätt många, 44 st. plus 3 resledare.

Bussen, som gick ut från Västerås, hämtade oss här i Arboga strax efter kl. 7. Härifrån åkte vi direkt till Saab i Linköping, med undantag av en liten rast vid Haga, 1 mil norr om Norrköping.

Studiebesöket vid Saab/L började med att det visades bildband och hölls ett kort föredrag om vad Saab sysslade med. Att det behövs utbildad personal vid flyget kunde man lätt konstatera när vi fick veta att det går ca 1,3 arbetare på 1 tjänsteman vid Saab. I den civila industrin är siffrorna 1:20. Ifrån lektionssalen gick vi och såg på deras yrkesskola, som inte någon av oss ansåg vara särskilt förtroendeingivande. Däremot imponerades vi av deras mäss, vars lokaler var synnerligen trivsamma och där vi också intog lunch.

När vi hade ätit och solat oss på gräsmattan en stund, skulle vi se hur en "lansen" blev till, vilket var lärorikt och intressant. Att det inte bara tillverkas flygplan fick vi veta, när det var dags med "Sara" - en räknemaskin som var både ritad och konstruerad vid Saab. Den kunde lösa en ekvation med 20 obekanta på 15 sek., vilket annars skulle ta två dagar i anspråk för en matematiker.

Första natten skulle vi tillbringa vid det mycket pampiga Elevhemmet i Malmslätt. Men innan vi fick slå oss lösa där, skulle vi spela en triangelmatch i fotboll mellan de tre skolorna. Den började litet oturligt för oss, det blev spö med 6-0 mot CVM.

Så fort den matchen var klar spelade vi mot CVV och vann med 1-0. Målet, som Fröjdh svarade för, var utan tvekan det snyggaste som gjordes. När så slutligen CVM-CVV hade gjort upp stod siffrorna 7-1. Det blev alltså som

synes en andraplacering för oss, vilket vi var glada och nöjda med.

På tisdagsmorgonen, när vi även fått CVM ombord, stävade vi mot Gränna som nästa mål. Där hade vi ingen industri på schemat, utan det blev lite strövtåg nere vid hamnen där Visingsö-båtarna låg inne. När vi så skulle fara vidare till Jönköping så visade det sig att de flesta fallit offer för reklamen om "äkta Gränna polkagrisar."

I Jönköping var det närmast Saabs instrumentverkstad, som skulle intressera oss. Det var nog den industri, som förberett vår ankomst mest av alla. Men så var den också givande att gå igenom. Bästa ställena var experimentavdelningarna, där de hade gjort i ordning ett par provbänkar för att kunna visa och demonstrera apparater, såväl mekaniska som elektriska. Vi gick även igenom deras fabrik, där mättrummet var det bästa att se. Där fick vi bl. a. vara med om hur det går till att mäta upp hur stora ojämnheter det är i en putsad yta. Till sist fick vi se en skakmaskin som var helt automatisk. Den som skulle skakprova gjorde alla inställningar för de olika proven som skulle göras, innan han startade den. Sedan hade han bara att avläsa och anteckna värden utan att det minsta behöva bekymra sig över skakmaskinen. På vägen ner till "skaken" fick vi även gå igenom deras ritkontor för att få en uppfattning om det arbete, som döljs bakom en ny konstruktion.

Vår sista etapp den dagen var Jönköping-Göteborg. När vi fått äta middag där så bar det av till vandrarhemmet "Paddan". Där skulle vi bo två nätter. När vi hade bäddat och gjort oss klara, så var vi fria för kvällen. De flesta var hemma och vilade ut för det skulle ju även bli en onsdagskväll i Göteborg.

På onsdagsmorgonen fick vi sova lite längre. Denna dag var nämligen icke resdag. Så fort vi fått litet mat i oss så bar det iväg till Götaverken. Innan vi gav oss ut på varvet fick vi se några färgglada filmer. Intressant var att se, där man tillverkade de stora diselmotorerna till båtarna. Ute på varvet var det nog de stora flytdockorna, som drog intresset till sig. I den största flytdockan fick vi gå ner för att få se hur platt ett fartyg är under.

När vi vara klara med fartygsbesöket så bar det raka vägen till Näset, där det blev några timmars vila vid och i det 19-gradiga vattnet. Så återstod nu bara en rundtur i hamnen med "Paddan". Där hade vi även turen att få se polisens patrullbåt till sjöss. Efter den lilla båtturen var vi färdiga att titta på nöjeslivet i en stad som är litet större, än vad vi är vana vid.

Innan vi fortsatte till Trollhättan tog

vi en snabbtitt på nya Ullevi, som faktiskt var ett byggnadsverk värt att betrakta. Två stora betongpelare med hjälp av grova ställinor höll upp hela taket över sittplatsläktaren. Därifrån åkte vi rakt igenom hela stan ut till sjöfartsmuseet. Här fanns allt ifrån de äldsta vikingaskeppen till vår moderna Gripsholm. Här demonstrerades även hur våra fiskare bär sig åt, när de använder sina moderna fiskeredskap. I bottenvåningen var det inrett tre stora rum, där det bara fanns akvarium och våra kusiner aporna.

Ja, så var vi färdiga att köra sista biten, som var till Trollhättan, där vi skulle se på Saabs biltillverkning och flygmotor. Biltillverkningen var det bästa inslaget i hela resan. Där skulle CVA:s tidsstudiegubbar gnugga händerna av förtjusning och tillfredsställelse. Här fanns knappt inte en arbetare, som inte var svettig så det rann av honom. Alldeles i början av monteringsbandet var det så upphetsat, så jobbarna fick springa med detaljerna mellan verktygen eller mallarna. Var 9:de minut kom det en färdig bil från fabriken.

Vid flygmotor blev det bara en liten snabbvisit som med sin bergverkstad gav oss en påminnelse om CVA. När vi skulle ner och upp i berget här så fick vi åka i Nordens längsta rulltrappa, så alltid blev det någon valuta för besöket.

På kvällen var vi och tittade i en kraftstation och på de gamla slussarna med vilkas hjälp fartyg kan ta sig upp i Vänern.

Under fredagen skulle vi ta oss från Trollhättan och hem till gamla Arboga igen. Enda ljusglimten den dagen var när vi stannade i Örebro och fick fara upp och fika på "Svampen". (Det nya vattentornet.)

Så fort vi stannat i Arboga läste vi av vägmätaren, som då visade att vi tillryggalagt nära 115 mil på vår studieresa genom mellansverige. Alla grabbarna är tacksamma till CVA och yrkeslärare H. Mörk, som nedlagt stor möda och omsorg vid planeringen av resan, som verkligen också blev lyckad.

En sådan här studieresa är av mycket stor betydelse för oss som inte har sett så mycket av industrier, utan bara vet av vad vi dagligen sysslar med.

Ake Svensson.

Resan blev lyckad skriver Svensson. Ja, den som är mest glad för detta är utan tvivel undertecknad.

Som ansvarig färdledare känner man sig tacksam då allt gått bra. Ingen har kommit bort, ingen skadad, ingen sjuk, bussen hel, tiderna har hållits och pengarna har... räckt... skönt.

Det är oerhört många faktorer som kan fördärva en resa, hur väl den än är

Skönt med en vilopaus i den långa resan.

planerad, inte minst resenärerna själva. Att den här resan blev lyckad beror nog till stor del på er grabbar. Därför vill jag till er CVA-lärlingar framföra mitt tack för ert fina uppträdande både under resan, studiebesöken och i förläggningen.

Besök på andra industrier har säkerligen sin stora betydelse i utbildningen, särskilt om man, som i detta fall, kan kombinera med en liten nöjesresa. Kamratlig samvaro under några dagar gör det hela betydligt mera roligt och lätt-smält.

Av Svenssons beskrivning framgår vilka fina arrangemang som våra besökta industrier anordnade för oss. Jag vill tillägga, att vi blev välkomnade och mottagna på bästa sätt.

H. Mörk.

Engelska spalten

What women say

about men:

Men are just little boys with more money.

about a dance:

His shaving lotion neutralized my perfume - all in all it was a dull evening.

about work:

I never haul a suitcase, push a door, or change a tire;
Instead I bat my eyes in thanks and blushingly admire.

These are jobs I could perform if that was my desire... Occupational therapy's a thing all men require.

about Christmas:

All bright-eyed and sincere,
She says the Christmas spirit
Should be felt throughout the year
She means it's *comme il faut*
To get a shiny token
Every week or month or so.

Förståelse

756 Nilsson kommer till löjtnanten och ber om nattpermission för att deltaga i en danstillställning hos en syster.

- Hur länge har känt henne, frågade löjtnanten.

- I två år, löjtnant, svarade 756.

De första grottmänniskorna

De första grottmänniskorna.

På hösten 1945 en disig och kulen morgon vandrade två personer den leriga vägen från Hallen till berget för att där i underjorden för första gången installera sig som bergverksstadsarbetare. Den ene var lång, mycket lång och smal, den andre var inte lång men mycket smal och arg. Den första var nuvarande förrådsförvaltare Haglund och den andre var Balken. Vi var de första av kategorin verkstadsarbetare som vandrade in genom den okamouflerade bergöppningen in i underjorden där vad vi trodde vi skulle få tillbringa den längsta tiden av vårt återstående liv. Vi hade nog ungefär samma känsla som de som vandrar över suckarnas bro. Jag hade nog vänt redan vid de första stegen på sprängskärvorna i P-tunneln, men Haglund som inte var arg och hade en full termosflaska med fika i väskan var mera optimistisk och drog en historia vars poäng kom just då vi stapplat oss fram i halvmörkret till tunnel 4. Här var det fint värre, nyinlagt vitt kvistfritt trägolv, en del 25 vatts glödlampor hängande i sladdar som drags ut genom lufthålen i taket utgjorde belysningen. Det av stendamm avmatade ljuset från lamporna gav en julliknande stämning, en idéassociation om kaffe, glögg och varma tofflor. Vi slog oss ned på en trälåda, Haglunds termos kom fram och en mugg gott, "förresten var det gott?" s. k. kaffe, som var mycket varmt slogs i, det var så klart så man såg botten i muggen och varmt så man höll på att bränna sönder munnen. Ja nu skall inte Haglund ta illa upp för att jag säger att kaffet var genomskinligt för det var under den hårdaste ransoneringstiden, så det var storartat att man kunde åstadkomma brun färg på vattnet. Som sagt vi satt där trånande med våra muggar i hand då ett öronbedövande brak kom mig att skvalpa ut hälften av den dyrbara drycken. Det var ett sprängskott längre inuti berget som brändes av. Vi såg på varandra ett ögonblick vi tittade upp i taket och våra tankar var gemensamma, håller det där uppe. Haglund reste på sig, den första frågan efter smällen som han kunde stamma fram var. "Du Balken är det långt till någon toalett här?", tyvärr var den närmaste bekvämlighetsanordning belägen ända uppe i garaget som då var inrymt som förråd. Något närmare resonemang om den överraskande jordbävningen hann vi aldrig med. Haglund var redan på väg till garaget, detta som en följd av ljudvågornas inverkan på Haglunds matsmältningsorgan. I min ensamhet tog jag en överblick på min arbetsplats. Här fanns

lådor med delar till J 22-ans kroppsjigg. Den kraftiga stommen till samma jigg stod på plats vit av damm. Det var uppmontering av denna jigg som närmast var min arbetsuppgift. Haglund fick sitt arbete förlagt i borte ändan av tunnel 4, där han skulle montera upp svarvar och en del andra maskiner. Haglund återkom från sitt hastiga besök i garaget med ett piggar utseende än vid försvinnandet. Han kom åkande på en gammal cykel med lågt nedskruvad sadel, vinglande fram bland makadam och plankor i P-tunneln och liknade mest i den londondimma som rådde efter sprängskotten en gräshoppa med knäna uppdragna över öronen. Han presenterade cykeln som ett katastroffordon bra att ha med hänsyn till den långa vägen till närmaste bekvämlighetsinrättning eller vid överraskande jordbävning. Cykeln fick dock en annan användning nämligen som kommunikationsmedel för Haglund mellan sin arbetsplats i ena ändan av tunneln till min i den andra vid de gemensamma självtagna kafferasterna, närmast motiverade av att i någon mån skölja ned stendammet och smörja våra snackorgan. Den mäktige mannen dåvarande verkstadsingenjören Oskar Berggren var dock inte så tilltalad av den rationella metoden vi uppfunnit utan i ett längre moraliskt tillhöll oss allvarligt och bestämt att det måste bli slut på detta. Det skulle aldrig ha tillåtits på Köpings Mekaniska Verkstad och vi fick på inga villkor använda cykeln inne i berget och allra helst då det gällde att tulla på innehållet i våra termosflaskor. Da-

garna gick och vi fick gå och litet grann av produktivt arbete blev väl också utträttat fast man kände sig som en gammal gruvhäst var kväll man kom ut i ljuset begåvad med en ordentlig baksmälla förorsakad av den ovana dynamitgasen efter sprängningarna. Några fläktar var ju inte i gång, luften var alltså inte den bästa, sprängskotten dånade och dammolnen sköljde fram täckande allt och allting i vitt. En dag var kulmen nådd. Förbudet mot kaffedrickning, förbudet att snacka "mest om jobbet förstås", förbudet att cykla, en ordentlig huvudvärk, allt arbetsmaterial dammigt och smetigt av olja och fett, dåligt ljus m.m. gjorde att vi trotsade förbudet och tog en enskild överläggning. Härefter stegade vi raka vägen upp till Hallen till ing Kropp, som då var vår närmaste chef, och med armar, händer och fötter sökte övertyga Kropp om det omänskliga och orimliga i att folk skulle arbeta under slika förhållanden. Att det sedan arbetade minst ett 50-tal byggnadsarbetare under precis samma betingelser som vi hade vi givetvis glömt. Det blev en förhandling efter alla konstens regler som jag aldrig glömmet. Vårt krav var att efter en timmes arbete få 10 minuters betald rast för att hämta

Sista jobbet på Vapen

Den 2 januari 1958 tog fem man Vapen-avdelningens blivande lokaler i berget i besittning. Det var Nils Thorsson, Bertil Henricsson, Harry Eriksson, Gösta Andersson och Gunnar Åkerblom.

Då fanns ingen inredning, ingen ordnad belysning, dörrarna låg i en trave på golvet. Men vi satte själva igång med att ställa i ordning verkstaden och Thorsson skötte sågen med den äran. Vi hade bekymmer med kvicksilverlamporna, som beundrades och åträdades av byggnadsarbetarna. Så fort vi lämnade lokalen, var lamporna borta. När vi gick på lunch, skruvade vi ur lamporna, stoppade dem i fickorna och tog med till massen.

Det är Gösta Andersson, som berättar.

Han är just i färd med att plocka rent i sitt skrivbord. Väggarna står kala och golvet är tomt. Inga maskiner eller arbetsbänkar, arbetarna är borta och allt är tyst och öde. Vapen har gjort definitivt uppbrott.

- Avdelningen växte snabbt, berättar Gösta Andersson vidare, och under vår glansperiod var vi ett 30-tal man. Så småningom minskade våra arbetsobjekt och på hösten 1955 ordnade avdelningen avskedsfest. Vapen levde visserligen upp, men nu finns det nog inget hopp, ty så här utrensats har det aldrig varit tidigare.

Därmed lämnar vi Gösta Andersson och låter honom städa färdigt i skrivbordslådorna - sista jobbet på Vapen.

Old Jim

Våra pensionärer

James Otterbro avtackas av styresman Otto Dahlin.

CVA-foto Rune Larsson.

Åter en pensionär vid CVA

Den 30 november avgick åter en bland de längst anställda vid CVA. Det var James Otterbro som lämnade sin tjänst med pension. Otterbro är kanske närmare känd vid CVA under namnet James Pettersson. Han började sin bana inom metallindustrin vid Skandia-verken i Lysekil där han arbetade i 23 år. Efter att sedan haft anställning vid bl a Bolinder-Munkteill i Eskilstuna samt vid Marinverkstäderna i Karlskrona blev Otterbro arbogabo i november 1945 då han fick anställning vid CVA. Den första tiden arbetade han som filare och maskinreparatör men har de senaste åren sysselsatts som förrådsarbetare. Otterbro blev nu

hjärtligt avtackad för sina insatser vid CVA. Styresman Dahlin överlämnade blommor, presentkort på Bergtrollet och minnesadress samt erinrade om de insatser Otterbro gjort bl a då det gällde uppmontering av maskiner vid verkstadens start. Det var ett besvärligt arbete att taga hand om packlådor med maskindelar som anlände från FFVS och få ordning och reda i denna materiel. Det är säkert ett minne av Otterbro som kommer att leva kvar på verkstaden slutade styresmannen och utbringade ett kraftigt besvarat leve för pensionären. Fackföreningens ordf Ingvar Johansson tackade för god och gedigen kamratskap icke endast inom avdelningen utan även från förbundet då Otterbros medlemskap sträcker sig längre tillbaka än den tid han varit verksam inom vår avdelning. Vi önskar dig en lyckosam framtid slutade Johansson och överlämnade blommor. Ing Henricson tackade för plikttroget arbete och de insatser Otterbro gjort inom hans avd främst i egenskap av reparatör. Gust A Johansson tackade för personligt kamratskap och önskade pensionären en ljus och bekymmersfri framtid. Efter sedvanlig fotografering skedde så återfärden till hemmet i verkstadens Customline och härmed hade våra pensionärens skara ökat till 6 stycken.

GAJ

frisk luft på som vi sade. Det blev en kompromisslösning, som gick ut på att vi efter 1,5 timmars arbete skulle vi få 10 minuters luftningspaus ut och invandring inberäknad. Vi anade inte då de konsekvenser detta skulle få då övrig personal så småningom flyttade ned i berget. Färdigställandet i berget fortskred i jämn takt, betonggolvet i P-tunneln, blev lagt, väggar och tak blev färdiga om än i omålat skick och en vacker dag kom också den första personalgruppen ned i berget. Det var ett gäng svarvare samt några filare. Ytterligare dagar gick och vi blev allt fler och fler berginnevånare. Baskupa byggdes av nät och Sirby placerades bakom galler. Överenskommelsen om vädringspauserna gällde och vandringen ut och in i berget följdes mycket noggrant, åtminstone ut. Att byggnadsarbetarna kallade oss för utvandrarerna bekom oss inte. Mitt arbete med jiggen fortskred sakta men osäkert. Det var

Stig Notsjö som var kontrollant eller s.k. kanonfotograf. Haglund hade fått nya kompisar som livligt tog del av historier och termosflaskans innehåll. Idyllen från de första dagarna var försvunnen. Det enda som var kvar var damm, skumrask och utvandringen. Men ack, "var är den glädje som varar beständigt". En måndag en verklig måndag kom de stora grabbarna, det var plåtslagarna och en del svetsare med John Sten som härförare. Det dröjde inte länge förrän vår grotta hade ändrat karaktär från två flitigt pysslande människor i var sitt hörn till en modern verkstad. Med plåtslagarna kom också Kropp och förklarade att en rationellt driven verkstad kan inte åstadkommas med folk som är på vandring eller vädring, rasterna måste dras in och en återgång till normala tider och raster skall ske. Det blev nya förhandlingar som utmynnade i att en extra betald rast skulle förläggas mellan

Pigg pensionär är Edvard Bergh.
Foto Erik Persson.

Edvard Bergh, UHF, inträdde den 29 nov som nr 6 i ordningen i pensionärernas led.

Bergh anställdes vid UHF den 3.7.51.

Dessförinnan arrenderade Bergh egendomen Sofielund och under år 1958 utförde Bergh en hel del legoarbeten med häst åt UHF, varför flyget ej var honom främmande, när han senare anställdes här.

Bergh har hållit ordning och reda på allt emballage och som en god hus-tomte vakat över att allt funnits på sina rätta platser.

Vid arbetstidens slut uppvaktades Bergh av chefer och kamrater. Dir Nyberg tackade Bergh för den tid han förtjänstfullt tjänat företaget och överlämnade blommor.

För fackföreningen talade Leif Johnson, som framförde tack- och avskedsord och dessutom överlämnade en gåva till den nyblivne pensionären.

Bergh kommer att flytta till Stockholm för att njuta sitt otium.

C-HD

kl 1400 och 1420 samt en förkortning av arbetstiden på eftermiddagen med 10 minuter med bibehållen lön. Denna arbetstid avsågs att tillämpas under byggnadstiden och intill Bergverkstaden blev färdig med fläktar, toaletter, belysning m.m. Arbetet kom nu in i allt mera normala gängor. Sprängskottens mullrande i tunnarna vid CFA förtonade allt mer i larmet från maskiner och plåtslagarnas klubbor. Idyllen från de första grottmänniskornas tid var slut. Haglunds uppträdande som operasångare i den tomma tunneln vars betongvalv gav en akustik förnämligare än domkyrkans i Uppsala var förbi. Grottan hade blivit en modern verkstad.

GAJ

Julfirandet i Marocko

För Bergtrollet av Aimè Serfati, Tanger

Julen i Marocko firas någon gång under mars månad varje år. (Man har ej någon bestämd återkommande dag, då den arabiska tidsräkningen ständigt förskjuter dagarna). Julen har en högtidsdag, Achor på arabiska, vilken närmast är att jämföra med vår juldag. Firandet börjar en vecka innan Achor, och hela julen är laddad med traditioner liksom hos oss här i Sverige.

Under julveckan har särskilt barnen många lustiga upptåg för sig. Ett mycket uppskattat skämt är att gå till kvarterets livsmedelshandlare och tala om hur snål och grinig han är samtidigt som barnen släpper en knalleffekt bakom disken. Handelsmannen låtsas då bli arg och jagar ungarna runt i butiken eller ståndet och vidare ut på gatan. Allt detta sker på skämt, och de vuxna har lika roligt som ungarna.

För ungarlarna gäller det att uppvakta platsens ungmör. Detta sker genom att männen inköper små avlånga trummor, gjorda av keramik och så avpassade att de lätt går att sticka under armen. Över ena kortändan är spänt ett fårskinn. Dessa trummor,

ghoyal på arabiska, tillverkas och försäljes endast till julveckan. Männen samlas utanför den skönas bostad, och där börjar ett ihärdigt trummande, sjungande och dansande. Detta kan pågå dag efter dag i julveckan.

Juldagen, barnens efterlängtrade högtid, är äntligen inne. Det mest symboliska i det marockanska julfirandet kännetecknas av vänskap, broderskap, givmildhet och inte det minst viktiga, gudsfruktan, tron på Allah.

Dagen börjar vid soluppgången med att de vuxna samt de äldre barnen gör sig i ordning för ett besök i moskén. Villkoret för detta besök är en absolut renhet både till kropp och själ innan besöket sker. Väl utanför moskén går män och kvinnor åt var sitt håll, eftersom en rättrogen marockan i och för absolut koncentration inför Allah ej får distraheras av kvinnlig fägring. Efter bönestunden beger man sig hem, där småttingarna otåligt väntar. Man äter så en lätt frukost, i regel bestående av torkad frukt, såsom dadlar och mandel. Därefter börjar julklappsutdelningen, varvid barnen får leksaker

och hustrun samt de närmaste anhöriga ger varann penninggåvor. Efter denna glädjestund beger sig familjefadern till sitt arbete, enär marockanen anser att arbetet just på juldagen är förutsättningen för att det kommande året skall bli lyckligt och inkomstbringande. Han tar då gärna vägen förbi någon fattig familj för att där lämna en penninggåva eller till marknadsplatsen, där han exempelvis köper vattenmannens säck med vatten och ger denne order att alla som vill ha en kopp vatten skall få det på givarens bekostnad. Ett intressant faktum är att vid alla sådana gåvor i samband med julen givaren alltid är anonym. Har mannen under det gångna året skaffat sig en ovän, är just juldagen den dag då alla oförrätter och tråtor lämnas åt det förgångna.

På kvällen samlas de vuxna till en gemensam måltid, då julskinkans roll intas av fårskinkans. Barnen har ingen särskild favör av julfirandet. Det hålls mycket bestämt på att de skall gå i säng samma tid som på en vanlig vardag. Under dagens lopp finnes även möjlighet att gratis åse städernas trollerikonstnärer, akrobater och clowner.

I huvudstaden Rabat betalar kungen personligen dessa folknöjen, i andra städer guvernörerna.

Skillnaden är alltså inte så stor som man kunde tro mellan marockanska och svenska barns jul.

NYHET!

Köp genom företaget

STÅLEX

i

skidskotyp

skydd i arbetet -

slalom på fritiden

modell 640

Becksömsydd, i svart kraftigt slätt sportläder. Sula av hårdgummi.

ARBESKO KOMMANDITBOLAG - ÖREBRO

Landets enda specialfirma för skyddsskor

Telefoner 117773 - 117743 riktnr 019

Topp-
rustade
inför
julen!

JULKLAPPAR I SISTA STUND!

En verkligen trivsamt och snygg herrpyjamas i en "Sanfor"-krympfri bomullspoplin. Effektiv passpoalgarnering på kragen, fickorna och manschetterna. Ledig och bekväm pyjamas till enastående lågt pris 14:75

Vinterns stora schlager för herrar i alla åldrar är kosackmössan i äkta sälskinn. Vi har den i den absolut rätta modellen och priset är sensationellt lågt

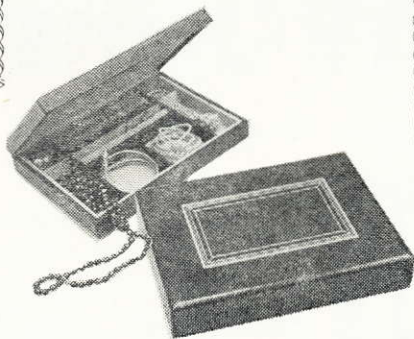
ENDAST 24:50

De nya pyjamasmodellerna för damerna är helt enkelt bedårande. Underbara kvalitéer och färger och jättesöta i modellerna. Finns med hellång byxa, pirat eller trosa. Prisex.: med trosa i vacker bomullsbatist med brodyr

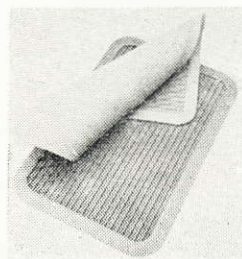
12:75

Ett underbart vackert smyckeskrin är vad varje kvinna önskar. Vi har många att välja på. Detta är ett mycket välinrett skrin, helt fodrat med vacker sammet. Priset är så lågt som 9:90

För bilen . . .

Till bilägaren som vårdar sin bil med kärlek och omsorg har vi en bra och kraftig gummatatta, som skyddar mot smuts och väta. Bra även som dörrtorkmatta. Finns i flera färger. Fantastiskt pris .. 2:95

Välkommen till besök i vår presentavdelning. Där finns julklappstynd i massor till priser som passar alla

Vår populära rattmuff i mjuk och tät ponnofix är varm och skön att hålla i. Passar alla bilrattar. Enastående lågt pris 6:75

Normans

Rådhusgatan 4

Telefon 100 27

Har Ni rätta utrustningen för elektriska mätningar ?

AVO-instrument

för att vara exakt

AVOMETER MODELL HD är det rätta instrumentet för varje starkströmstekniker. Det mäter lik- och växelspanning, lik- och växelström samt resistans inom 18 områden. AVO HD har automatiskt verkande överbelastningsskydd och är av så robust konstruktion att det tål alla rimliga elektriska och mekaniska påfrestningar. AVO HD är alltid "körklar".

Begär prospekt med närmare uppgifter om AVO HD och övriga AVO-instrument.

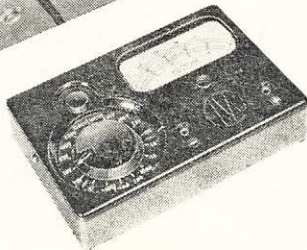

Pris Kr 285:--

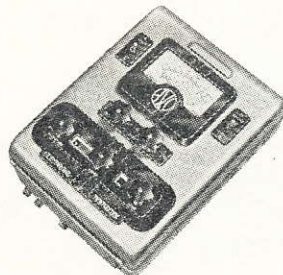
Beredskapsväska
Kr 40:--

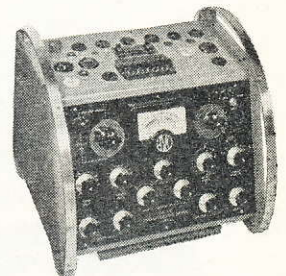
AVOMETER MOD. 8, 20000 Ω/V , 28 mätområden. Det rätta instrumentet för den anspråksfulle teleteknikern.
Kr 485:--

AVO MULTIMINOR MOD. 1, 10000 Ω/V , 19 mätområden. Det rätta fickinstrumentet för varje serviceman. Kr 95:--

AVO RÖRVOLTMETER MOD. E med LF uteff. meter, 56 mätområden, liksp. 250 mV - 10000 V, väskmodell.
Kr 860:--

AVO RÖRMÄTBRYGGA MOD. V/3 mäter "konditionen" hos alla standardrör och upptar deras karakteristikor.
Kr 1250:--

SRA

SVENSKA RADIOAKTIEBOLAGET

Alströmergatan 14, Stockholm 12, Tel. 22 31 40 • Filialer i Göteborg, Malmö, Norrköping, Sundsvall, Örebro